

DE KORHAAN

Jaargang 31, Nummer 2 April 1997

IN DIT NUMMER:

*Clubhuis bij watertoren Bussum komt er
Resultaten van de Eempoldertellingen
Het korhoen van de Tafelberg*

DE KORHAAN

Verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
Verschijnt 5x per jaar.

Redactie : Wim Duurland
Willem-Jan Hoeffnagel
Pieter Schut
Ruud Willemstein

Redactieadres : Menno Simonszof 84 1216 LM Hilversum 035-6217222

Verzending en ledenadministratie : Bep Dwars-Van Achterbergh
Postbus 1493 1200 BL Hilversum 035-6850627

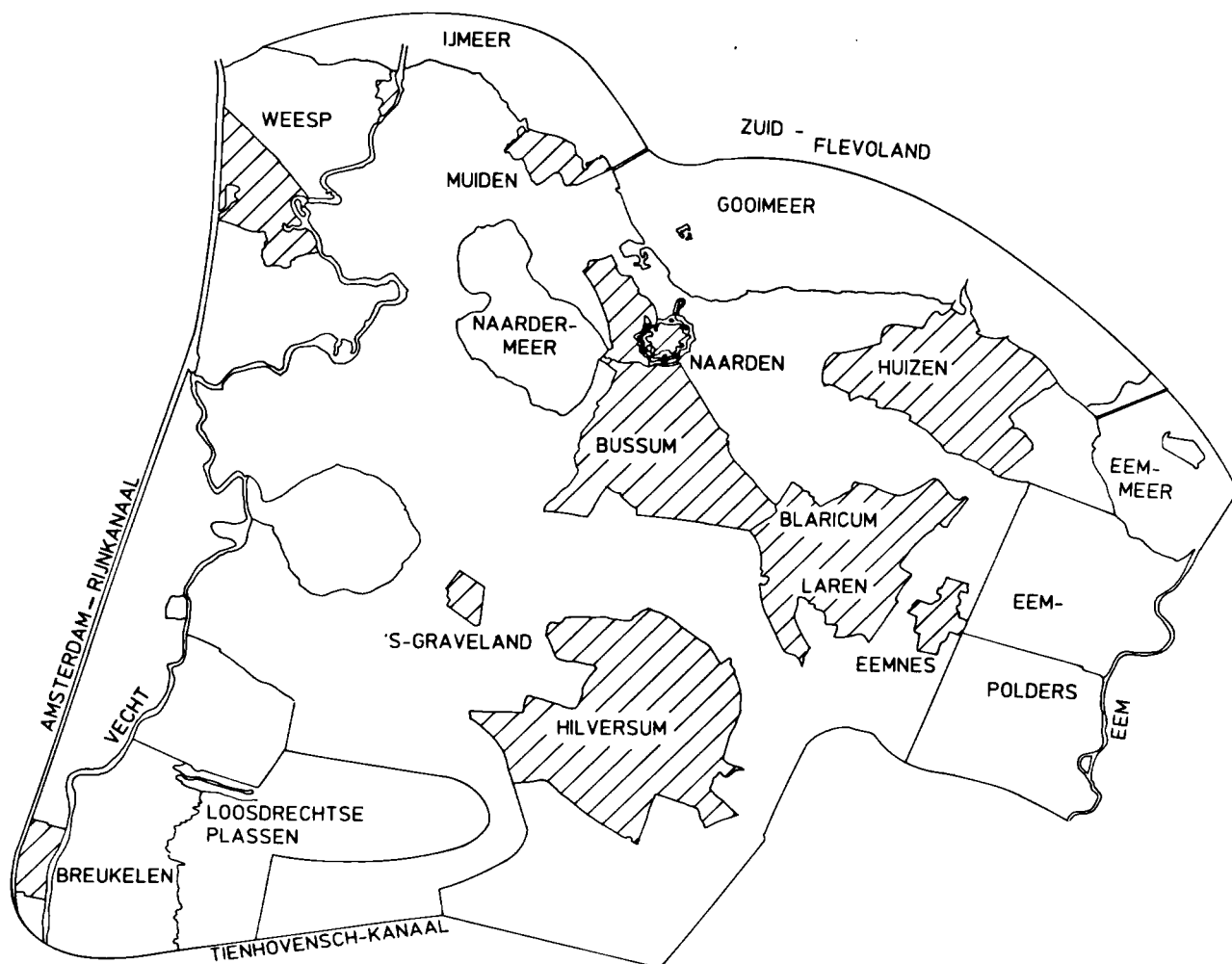
Druk : Grafisch Centrum Tomingroep, Hilversum.

Foto omslag : Jos Korenrump / Het Vogeljaar

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.
De redactie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren.
De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.

Inleveren copy: uiterlijk 1 juni 1997.

ISSN: 0929-8762

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Inhoud

Van de voorzitter	38
Jubileumdag opende het jubileumjaar	39
Plan voor eigen clubhuis bij watertoren Bussum gaat door	40
Hoe het verder ging met het korhoen van de Tafelberg	42
Vraagtekens bij herkomst van het korhoen van de Tafelberg	43
Eempoldertellingen in 1996	44
Tocht naar onbewoond eiland	47
Open dagen in 's-Graveland: Regionaal vogelfeest voor jong en oud	48
Kom naar de jaarvergadering	50
Over het wetenschappelijke nut van een dode pestvogel	51
Observatiepost bij Hilversums Wasmeer	51
Nachtzwaluw bij Naardermeer	52
Excursie naar Einde Gooi en Hoorneboegse heide	53
Huiszwaluwtellingen in 1996	54
Let op scholekstersozen	55
Let op baltsende torenvalken	56
Hoe lang kunnen "onze" vogels nog in West-Afrika terecht?	57
De activiteiten van de Subgroep Avifauna zijn zeer veelzijdig	61
Vogelboek bestellen blijft mogelijk	62
Actie moet natuur Utrecht beschermen	62
Hulp voor de duiven op de Dam	62
Programma	63
Ontvangen literatuur	64
Mutaties ledenbestand	65
Ledenwerfactie blijft succesvol	65
Veldwaarnemingen	66
Kor Haan	68

Van de voorzitter

Het eerste van de reeks evenementen die wij in dit lustrumjaar organiseren zit er inmiddels op. Het lustrumjaar is dus nu echt op gang gekomen. Zaterdag 22 maart ontving de vogelwerkgroep in de Bethlehemkerk te Hilversum een grote groep van haar leden en enkele genodigden, onder wie de burgemeester van Eemnes, mevrouw L.A. Snoeck-Schuller en de burgemeester van Bussum, Drs. W.J.M. Holthuizen. Tijdens deze bijeenkomst werd aangekondigd dat een deel van het fonds dat is ontstaan uit de actie "Redt de weidevogels in het Eemland", die in 1980 werd georganiseerd, zal worden besteed aan een informatiepaneel dat wordt geplaatst langs het nieuwe fietspad langs de Eem in de Maatpolder te Eemnes. Helaas bleek het niet mogelijk de borden al voor de lustrumbijeenkomst beschikbaar te hebben. In plaats daarvan werd een symbolische presentatie overhandigd aan mevrouw Snoeck. Zij ontving een serie tekeningen van de hand van Ton van Velsen, die ons over de uitvoering en het ontwerp zal adviseren. Deze reeks tekeningen vormden een kort beeldverhaal van een groepje fietsers dat gebruik maakt van het nieuwe fietspad en onderweg bij de picknickplaats plotseling het informatiepaneel ontdekt.

Over de uitvoering van het bord is onlangs overleg gevoerd met het bestuur van de Vogelwacht Utrecht die samen met de vogelwerkgroep het fonds beheert. Het is de bedoeling dat er informatie wordt gegeven over een aantal karakteristieke weidevogels maar ook over enkele soorten trekvogels of wintergasten. Zo mogelijk zal er daarnaast ook nog wat informatie

Blauwe kiekendief
Tekening: K.Hoogteyling

worden gegeven over het gebied en maatregelen om dit ook in de toekomst zoveel mogelijk aantrekkelijk te houden voor vogels. Mevrouw Snoeck toonde zich zeer enthousiast voor het plan en dankte ons al bij voorbaat voor het initiatief.

De "groene ruimte" voor de Gooise natuurbeschermingsorganisaties komt heel geleidelijk steeds weer wat dichterbij. In de bestuursvergadering wordt regelmatig verslag gedaan van de voortgang en het bestuur heeft dan ook alle vertrouwen dat deze ruimte, wanneer deze eenmaal beschikbaar is, veel mogelijkheden zal bieden om de activiteiten van de clubs nog flink te verbeteren en uit te breiden. Elders in dit nummer van De Korhaan kunt u meer lezen over dit onderwerp.

Ondanks de grote belangstelling die er de laatste jaren voor natuurbescherming is, lukte het de afgelopen weken niet om voldoende mensen te motiveren hun stem te laten horen tegen de aanleg van de geplande

Amsterdamse stadswijk IJburg. Hoewel een ruime meerderheid van de mensen die hun stem uitbrachten bij

het referendum zich tegen de bouw van de nieuwe wijk heeft uitgesproken, zijn er nu waarschijnlijk niet of nauwelijks nog juridische mogelijkheden meer te vinden die de aanleg nog tegen zouden kunnen houden. Opnieuw dreigt Nederland zo dus weer een flink stuk van het open oppervlaktewater, grenzend aan ons werkgebied, waar heel veel vogels gebruik van maken. Vele soorten broeden langs de randzones en in de winter is het gebied belangrijk foerageergebied voor vele overwinterende soorten. Het verlies van dit gebied, dat nota bene deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur, valt niet te compenseren. Ook al houden de Amsterdamse plannemakers de bevolking voor dat er op een aantal plaatsen natuurbouw zal worden uitgevoerd. Natuurlijk zullen er rond de nieuwe wijk hier en daar wel wat zones komen waar soorten als fuut en meerkoet gaan broeden, maar dat weegt niet op tegen het definitieve verlies van een groot stuk oppervlaktewater dat nu nog rust, ruimte en voedsel biedt aan zoveel verschillende soorten. Helaas ziet het er naar uit dat de strijd tegen deze plannen, waartegen ook de Vogelwerkgroep formeel schriftelijk bezwaar heeft aangetekend, tevergeefs is geweest.

ROB KOLE

De Korhaan, Jrg.31, Nr.2

Jubileumdag opende het jubileumjaar

Op zaterdag 22 maart werd het officiële startsein gegeven voor ons jubileumjaar. Dat gebeurde tijdens een bijeenkomst in de Bethlehemkerk in Hilversum, waar in een gevarieerd programma de geschiedenis van de afgelopen dertig jaar aan ons voorbijtrok. Ongeveer tachtig leden maakten het mee.

Voorzitter Rob Kole verrichtte de aftrap. Hij gaf een kort historisch overzicht in een verhaal waarin hij meldde wat de vogelwerkgroep al heeft bereikt en wat er op ons wensenlijstje staat voor de komende tijd.

Vervolgens werd ons weidevogelproject voor de Eempolders gepresenteerd. Geruime tijd geleden hebben we samen met de Vogelwacht Utrecht geld ingezameld om de Eempolders en de weidevogels in dit gebied te beschermen. Dit geld wordt besteed aan een informatiepaneel, dat samen met een picknick-tafel een plek zal krijgen langs het nieuwe fietspad langs de westelijke oever van de Eem. Het project werd symbolisch overhandigd aan de burgemeester van Eemnes, mevrouw L.A. Snoeck-

Voorzitter Rob Kole presenteert het jubileumplan voor de Eempolders aan burgemeester Snoeck van Eemnes

Foto: Paul Keuning

Schuller. We hopen haar zo snel mogelijk te kunnen uitnodigen om het project ter plaatse te ont-hullen.

Een collega van mevrouw Snoeck, burgemeester W.J.M. Holthuisen uit Bussum hield vervolgens een korte lezing over de vraag welke mogelijkheden er zijn om op gemeentelijk niveau bij te dragen aan vogelbescherming. Holthuisen, een enthousiast vogelaar en ook al jaren lid van onze vogelwerkgroep,

maakte duidelijk dat de gemeentelijke overheid als de wil er is, veel kan doen aan vogelbescherming. Dit kan bij nieuwbouwprojecten, bij de afdeling groenvoorziening, via projecten in het onderwijs en door regelgeving, bijvoorbeeld in de Algemene Politie Verordening (APV).

Hierna was het tijd voor een beetje nostalgie. Pieter Schut interviewde twee van onze ereleden, Jan van Dijk en Dick Jonkers. Jan was dertig jaar geleden mede-oprichter van de werkgroep. Kort daarna vestigde Dick zich in het Gooi en sindsdien is de altijd actieve Dick niet meer uit onze vogelwerkgroep weg te denken. Jan en Dick vertelden verhalen uit de oude doos en keken ook een beetje in de toekomst. De leden die het gemist hebben, kunnen het alsnog beleven, want de volledige tekst van het interview, alsmede het verhaal van de heer Holthuisen zal gepubliceerd worden in ons speciale jubileumnummer van De Korhaan aan het eind van dit jaar.

Pieter Schut interviewt ereleden Jan van Dijk en Dick Jonkers

Foto: Paul Keuning

De berichten over ons toekomstige clubhuis zijn zeer gunstig. Er is overeenstemming bereikt tussen de vogelwerkgroep en de plaatselijke afdelingen van het Instituut voor Natuur- en Milieueducatie (IVN) en de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) over het gebruik van een gebouw bij de watertoren in Bussum.

Pieter Schut

Plan voor eigen clubhuis bij watertoren Bussum gaat door

Als je er nu een kijkje gaat nemen, lijkt het rijp voor de sloop. De ramen zijn dichtgetimmerd om vandalisme te voorkomen en overal zie je restanten van een "waterrijk" verleden. Buizen, pijpen en delen van pompen herinneren aan de tijd dat hier het PWN, het Provinciaal Waterwinbedrijf Noord-Holland, actief was.

Iedereen kent wel de watertoren in Bussum. Precies een eeuw geleden begon het waterleidingbedrijf hier met het onttrekken van water uit de Gooise bodem. Wat veel minder mensen weten is, dat in het bos bij de watertoren, gelegen tussen de autoweg

van Hilversum naar Bussum (de Bussumergrindweg) en de spoorlijn, een groot pompgebouw staat. Ook al honderd jaar oud dus en al die tijd verscholen en aan het oog onttrokken door het omringende groen.

Het Goois Natuurreservaat heeft het gebied van PWN overgenomen. Zij had het terrein al enige jaren als "aankoopwaardig" op het wensenlijstje staan. De overname vormt een soort sluitstuk van de ontwikkelingen tussen Crailo en de watertoren. Dit gehele gebied, de Zanderij genoemd, is nu eigendom van GNR en het zal in de toekomst een natuurlijk overgangsgebied

worden tussen het Spanderswoud en de Bussumer- en Westerheide.

Groene groepen

Maar terug naar het "Waterleidingbos". GNR kwam voor de vraag te staan: slopen we het pompgebouw, of laten we het staan? En gelukkig kozen rentmeester Korten en de zijnen voor laten staan. Het was de heer Korten bekend dat een aantal milieuorganisaties in het Gooi op zoek zijn naar passende clubruimte en het voormalige pompgebouw leek hem zeer passend voor die zoekende groene groeperingen.

Het bestuur van onze vogelwerkgroep dook (in de personen van Rob Kole en Dick Jonkers) als een bok op de haverkist. Al vele jaren lang zijn we op zoek naar een echt eigen ruimte waar alle activiteiten van de werkgroep kunnen plaatsvinden. De lezingen, de cursussen en de werkcontactavonden moeten nu allemaal op verschillende locaties worden gehouden. Dat is zeer nadelig vanwege de kosten, maar het bevordert ook bepaald de clubgeest niet.

In het overleg onder leiding van GNR dat volgde, bleven uiteindelijk drie geïnteresseerden over: de VWG (ruim 600 leden),

Het pompgebouw aan de zuidzijde, waar de hoofdingang van het "groene" clubhuis moet komen

Foto: Pieter Schut

het IVN (ongeveer 300 leden) en de KNNV (100 leden). En de kogel is nu echt door de kerk. De drie gaan als partners verder en zullen in de toekomst gezamenlijk het clubhuis exploiteren. Hier toe zal al op korte termijn een aparte stichting in het leven geroepen worden, de Stichting Het Pompegebouw.

Het is overigens absoluut de bedoeling dat de drie verenigingen volledig onafhankelijk blijven functioneren. Van een fusie of iets dergelijks is dus geen sprake. Het enige doel van de nieuwe stichting is de verzorging van het gebouw. Een notaris heeft inmiddels al concept-statuten gemaakt, waarin de bestuurlijke verantwoordelijkheden worden geregeld.

Megaklus

We staan dus aan de vooravond van een megaklus. Want dat mooie oude pompegebouw moet van binnen drastisch verbouwd worden om aan de eisen van de drie verenigingen te kunnen voldoen. Geld is hierbij niet het allereerste probleem. De stichting ontvangt via het GNR een mooi bedrag van het waterwinbedrijf. Het gaat om het geld dat toch al uitgetrokken was voor de sloop

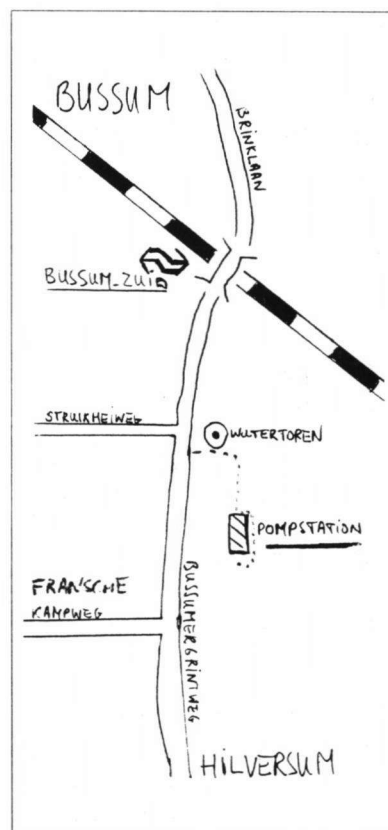
van het pand. Dit kapitaal kan dus nu voor de wederopbouw dienen.

Nee, waar nu echt behoefte aan is, is werkkraft van de leden van de diverse verenigingen. Er moeten plannen gemaakt worden, er moeten fondsen gewonnen worden voor de inrichting en last but not least: de verbouwing moet uitgevoerd worden. Hierover gaan de betrokken partijen zich nu op korte termijn buigen.

Een kleine indruk van de toekomstige inrichting is al wel te geven. De meeste ruimte wordt besteed aan een grote zaal voor ongeveer honderd bezoekers. Daaronder, in de ruimte waar voorheen de waterpompen stonden, krijgen de drie clubs hun eigen werkruimte en archief- en opslagplek. Een klein deel zal mogelijk worden onderverhuurd als kantoorruimte. Hierover wordt gesproken met de Stichting Omgevingseducatie. Op die manier zou de beschikbare ruimte zo efficiënt mogelijk te benutten zijn.

Bereikbaarheid

In het "Waterleidingbos" is het nu nog rustig en dat moet uiteraard zo blijven. De toegang

Lokatie van het nieuwe clubhuis

naar het clubgebouw komt ter hoogte van de watertoren. Die watertoren wordt apart verkocht. Hier begint een pad, dat van verlichting zal worden voorzien. Fietsers kunnen dit pad ook gebuiken, automobilisten niet. Dat hoeft natuurlijk ook niet, want recht tegenover de watertoren ligt het uitgestrekte parkeerterrein dat hoort bij NS-station Naarden-Bussum. En daarmee is het openbaar vervoer ook al op loopafstand aanwezig. Het is moeilijk om geduldig te blijven afwachten, maar toch zal het nog even moeten. Voorzitter Rob Kole schat dat door het vele werk dat nog verricht moet worden, op zijn vroegst in de loop van volgend jaar het vernieuwde pompegebouw betrokken kan worden. Zoals al in een eerder artikel over deze zaak (Korhaan 30 [1]) werd geconcludeerd: een jarenlange wens van de vogelwerkgroep zal dan in vervulling gaan.

Voorzitter Rob Kole geeft aan op welke hoogte de tussenvloer komt

Foto: Pieter Schut

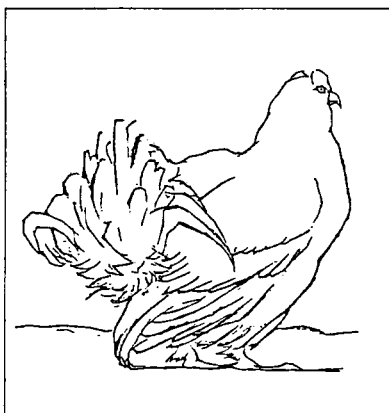
In de vorige Korhaan berichtten we over de vondst van een gewond korhoen in Huizen. De inmiddels beroemde korhen van de Tafelberg zorgt voor mooie verhalen. Allereerst van Frank van de Woord, de beheerder van Vogelasiel Het Gooi in Naarden.

Frank F. van de Woord

Hoe het verder ging met het korhoen van de Tafelberg

Maandag 3 februari 1997 werd er een vogel in het Naardense vogelasiel gebracht door de politie uit Huizen, waarbij ze met een glimlach aan de vogelasiel-vrijwilligers vroegen: "Wat voor vogel is dit volgens jullie?" Er werden namen als patrijs, fazant en kwartel naar voren gebracht door spontaan radende jonge vrijwilligers. Zelf zag ik aan de forse bouw van de snavel en bevederde poten met van die typische hoornplaatjes en aan het verenkleed, dat het om een jonge korhen moest gaan. Het bleek ook inderdaad een korhen te zijn.

Bij elke binnengebrachte vogel vragen we altijd de vindgegevens, zodat we daarmee onze boekhouding weer kunnen aanvullen. Deze gegevens komen later altijd weer van pas.

Korhaan

De vindgegevens van de korhen zijn:

Vindplaats: kruising Lage Laarderweg/ Bloemlandseweg bij de Tafelbergheide.

Conditie: Mager / vastgevroren blad aan poten / oude snijwond bij rechterpoot. Houdt rechervoet gebogen. Conclusie: strekpees is doorsneden.

Het dier kwam ontzettend mager in het asiel en wilde niet eten. Het eerste wat ik toen heb gedaan is wat glucose-oplossing met een spuit en slangetje in haar krop spuiten. Hierdoor kreeg de vogel een flinke oppepper. We hebben een grote houten kooi ver verwijderd van alle andere hoenderachtigen neergezet (korhoenders zijn gevoelig voor ziekten) en hebben het dier voorzien van een bak graan/ tortelzaad, een bak universeelvoer met meeltorren en meelwormen, berketakken met zaadknoppen en een trosje vlierbessen. Ook heeft de korhen wat gesneden andijvie en een bak water gehad.

Het duurde niet lang of het uitgehongerde dier begon flink te eten. Na een aantal dagen was ze alweer aardig aangesterkt en

na een vitamine- en baytril-kuur voelde ze stevig genoeg aan om in een grotere volière te kunnen.

Ondertussen was madam korhen al wel bij SBS-6 op tv geweest en belden allerlei instanties op om gegevens te krijgen over de wonderlijke vondst bij de Tafelbergheide. Zo ben ik ook in contact gekomen met mensen van speciale fokprogramma's in Brabant, die als doel hebben om jongen van de korhoenders uit hun fokprogramma uit te zetten in de natuur.

Dinsdag 18 februari 1997 is de korhen opgehaald door de Brabanders. Het dier had in de natuur zelf geen kans door die poot om zich te weren tegen de honden die in heidegebieden worden uitgelaten - of tegen natuurlijke vijanden. Maar het kan nu in gevangenschap wel zorgen voor nageslacht, dat weer de natuur in kan. Bij dat fokprogramma zitten de vogels in erg grote volières. Per kooi zitten er maar drie of vier exemplaren in. Ze steken zelfs heideplaggen speciaal voor de korhoenders in hun volières en ze krijgen bijna alles aangeboden wat ze per seizoen ook in de natuur kunnen vinden. Het asiel kwam eraf met een compliment voor de conditie van de korhen op het moment van overdracht.

De recente vondst van een korhoen bij de Tafelbergheide heeft diverse vragen opgeroepen over de herkomst, naamgeving en het opnieuw loslaten in het Gooi. Aanvullende gegevens en feiten die hierop wat meer licht kunnen werpen worden hier aangedragen.

Dick A. Jonkers

Vraagtekens bij herkomst van het korhoen van de Tafelberg

Uit het archief van de vogelwerkgroep blijkt, dat het bijna dertien jaar geleden is dat er een korhoen in het Gooi is waargenomen. Om precies te zijn was dat een vrouwtje, dat op 14 september 1984 op de Westerheide bij Hilversum \square n was gesignaleerd. Onder de weinige waarnemingen uit de beginjaren tachtig is er een die opmerkelijk veel overeenkomst vertoont met de vondst die nu is gedaan. Op 18 oktober 1981 werd namelijk op de aan de Tafelbergheide grenzende Blaricummerheide een vondst gedaan van een dood vrouwtjeskorhoen. Op beide heidevelden werden voordien zeer zelden korhoenders waargenomen.

De recente vondst werpt nogal wat vragen op. Was het wel een wilde vogel en waar kwam deze dan vandaan? Het korhoen kan vrijwel zeker niet uit het Gooi stammen. De dichtheid aan waarnemers is er zo hoog, dat er in de periode 1984-1997 dan toch minstens waarnemingen bekend zouden moeten zijn. Herkomst uit een andere wilde korhoenderpopulatie is twijfelachtig, maar niet uitgesloten. De dichtstbijzijnde levensvatbare populatie die uit enige tientallen korhoenders bestaat en ook jongen produceert, is die van de Holterberg bij Holten in Overijs-

sel, op hemelsbreed 80 km afstand. Van korhoenders is bekend dat zij vooral 's winters voedseltrekbewegingen maken en in maart/april zwerfbewegingen ondernemen. Exemplaren kunnen dan zeer hoog vliegend worden waargenomen. Deze kunnen zich tot op enkele tientallen kilometers van de broedgebieden uitstrekken (Alleyn et al. 1971). Een enkele keer worden korhoenders ver van de vaste broedplaatsen aangetroffen, zoals in Zuid-Limburg of in Flevoland (SOVON 1987). Hiermee is de herkomst van het gevonden korhoen nog niet verklaard.

Er is echter meer aan de hand. Na allerlei kinderziektes is het kweken van korhoenders de laatste decennia eenvoudiger geworden. In het verleden zijn ook in het Gooi korhoenders uitgezet en op een aantal plaatsen in Nederland wordt dit nu nog af en toe gedaan. Mogelijk is de gevonden vogel dus geen wild exemplaar maar uit een collectie afkomstig. Op de heide bij Nunspeet - \pm 40 km van het Gooi - zijn afgelopen jaren korhoenders uitgezet (mededeling A. van Asselt). De exemplaren van deze uitzetproeven waren niet geringd, wat in het algemeen bij uitzetproeven wel gebeurt. Het

nu aangetroffen korhoen komt hier wellicht vandaan.

Hoe moet het nu verder met deze vogel wanneer hij weer in conditie is? Korhoenderspecialist Freek Niewold van het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek in Wageningen adviseert het korhoen naar uitwenkooien op de Regte Heide bij Goirle (Noord-Brabant) over te brengen. Het gevaar voor gewenning aan mensen wordt daardoor voorkomen en de vogel kan zich bij de daar in het vrije veld bevindende vogels voegen. De levenskansen zijn daar vele malen groter dan in het Gooi.

Wat de naamgeving betreft is er eigenlijk niets nieuws onder de zon. Taxonomen die organismen classificeren en systematiseren splitsen op basis van nieuw ontdekte feiten groepen op, of voegen deze als gevolg van nauwe verwantschap samen. Zo'n splitsing heeft deze eeuw plaatsgevonden, waarbij de staartvorm (liervormig) een rol speelde. Vandaar de naam *Lyrurus tetricus*. De nu weer gehanteerde wetenschappelijke naam is al heel oud en stamt uit de achttiende eeuw. Hij is afkomstig van de wereldberoemde Zweedse systematicus Carolus Linnaeus (1707-1778), die in zijn *Systema Naturae* alle hem bekende plan-

ten en dieren een Latijnse naam gaf. Het korhoen, nu dus weer *Tetrao tetrix*, behoort tot de onderfamilie *Tetraonidae* (ruigpoothoenders) waarin men deze eeuw gedurende vele jaren de geslachten *Tetrao* (met het auerhoen) en *Lyrurus* (korhoen) onderscheidde.

Geraadpleegde literatuur

Alleyn, W.F., L.M.J. van den Bergh, S. Braaksma, Th.F.J.A. ter Haar, D.A. Jonkers, H.N. Leys & J. van der Straaten 1971. *Avifauna van Midden-Nederland*. Van Gorcum, Assen: 168.

Coomans de Ruiter, L., W.C. van Heurn & W.K. Kraak 1947. *Betekenis en etymologie van de wetenschappelijke namen der Nederlandsche vogels*. Club van Nederlandsche Vogelkundigen, zonder plaats.

Korhaan en korhennen

Tekening: Corrie van der Baan

In 1996 werd er opnieuw in de Noordpolder, de Zuidpolder en de Oostermeent door leden van de vogelwerkgroep geteld op de aanwezigheid van vogels. Volgend jaar bestaat dit onderzoek al 25 jaar. In 1996 werden 116 soorten geteld. In totaal werd het recordaantal van 149.052 vogels gezien (of gehoord).

Nico Klippel

Eempoldertellingen in 1996

Qua telresultaten kan van een opmerkelijk jaar worden gesproken. Het aantal soorten daalde van 119 naar 116 (saldo van 16 nieuwe en 19 niet waargenomen soorten), maar het aantal waargenomen exemplaren steeg van 118.208 tot 149.052. Voor zover bekend is dit een record. Opmerkelijk hierbij is dat deze toename voor een groot deel veroorzaakt werd door een spectaculaire stijging bij de wintergasten, zoals de ganzen (alle soorten) maar vooral de smient. Deze steeg van 2285 exemplaren in 1995 naar 15310 exemplaren in 1996 en kwam hiermede op de derde plaats. Vermoedelijk kan dit toegeschreven worden aan het feit dat zo-

Bontbekplevier

wel in de eerste maanden als de laatste maanden van 1996 sprake was van redelijk streng winterweer. In ieder geval was bij bijvoorbeeld de smient duidelijk merkbaar dat waar het

Eemmeer nog volledig dicht met ijs lag, er zeer grote aantallen op de nog open liggende Gooiersgracht afkwamen. Op sommige teldata waren de aantallen even groot als in geheel 1995 waren waargenomen. Of de vorming van het reservaatgebied aan de hoge aantallen ganzen heeft bijgedragen, is nog niet duidelijk maar lijkt wel waarschijnlijk.

Dit is dus ook een goede reden om het reservaatgebied separaat te tellen.

Aangezien het aandeel van de top tien in het totaal van 83,4 procent naar 83,1 procent daalde, kan de forse toename in aantal exemplaren dus niet alleen worden toegeschreven aan

de spectaculaire stijging bij sommige top tieners. Nadere analyse geeft aan, dat bijna over de gehele linie gemiddeld sprake is van een toename van het aantal waargenomen exemplaren.

Top Tien

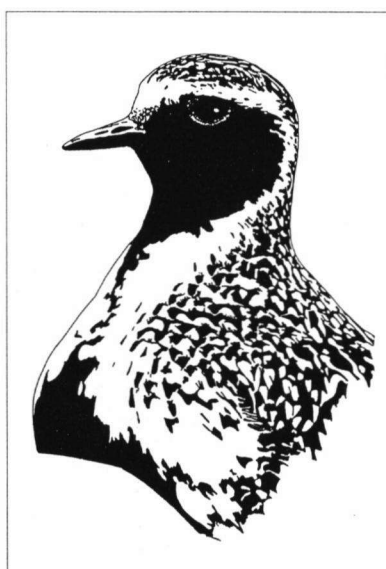
Zoals al eerder aangegeven nam het aandeel van de top tien verder af, waarmee de tendens die zich al een aantal jaren aftekent doorzet. Het verschijnen van de kolgans, maar vooral de brandgans in de top tien is opmerkelijk. Vooral de laatste maakte een opmerkelijke sprong in de ranglijst. Zoals genoemd gaf de smient een opmerkelijke stijging te zien van de negende naar de derde plaats.

Hoewel de grauwe gans slechts één plaatsje opschoof in de ranglijst is de toename in aantal vermeldenswaard. De kleine zwaan gaf binnen de top tien een verdere teruggang te zien met name in het voorkomen in Noord.

Uit de top tien verdwenen de stormmeeuw en de goudplevier. De teruggang bij de stormmeeuw is conform de overige meeuwensoorten. De teruggang in het aantal meeuwen blijkt zich ook dit jaar voort te zetten. Het voorkomen van de goudplevier kent over de jaren gezien zeer grote verschillen, zodat hieraan geen conclusies verbonden mogen worden.

Overige soorten

Belangrijke stijgingen kunnen vermeld worden bij zowel de kraaien, de zwaluwen (vooral ook de oeverzwaluw) en de veldleeuwerik. Bij de laatste moet echter aangetekend worden dat deze toename geheel toegeschreven moet worden aan waarnemingen buiten het broedseizoen. Met name in najaar en winter werden soms grote groepen waargenomen. Analyse van

Goudplevier

Tekening: Michel Klemann

de telresultaten gedurende de maanden april/mei laten helaas een doorgaande daling zien. De ontwikkeling bij een aantal belangrijke "Eempoldersoorten" (tussen haken de cijfers van vorig jaar) was:

- Grutto met 1259 (1449): lichte teruggang.
- Tureluur 361 (352): doorgaande geleidelijke stijging.
- Kemphaan 71 (74): alleen tijdens de trek.
- Wulp 211 (297): verdere geleidelijke daling.
- Gele kwikstaart 75 (141): lijkt erop dat er een niet zo succesvol broedseizoen is geweest.
- Witte kwikstaart 475 (320): iets vaker waargenomen.
- Watersnip 98 (50)

Niet in 1996

De soorten die wel in 1995 werden waargenomen maar niet in 1996 waren in aflopende volgorde van aantal in 1995

Grauwe gors	25
Middelste zaagbek	18
Sijs	5
Roodborsttapuit	4

Bosrietzanger	4
Baardmannetje	3
Zwarte stern	3
Kleine plevier	3
Witgatje	2
Wespendief	2
Krooneend	2
Roerdomp	1
Zwarte zeeëend	1
Kluut	1
Waterral	1
Spotvogel	1
Grasmus	1
Ijsvogel	1
Zwarte roodstaart	1

Nieuw in 1996

Kleine rietgans	370
Zilverplevier	60
Waterpieper	20
Bontbekplevier	14
Barmsijs	8
Oeverloper	6
Boomkruiper	5
Boomklever	2
Beflijster	2
Groenpootruiter	2
Pijlstaart	1
Snor	1
Zwarte zwaan	1
Indische gans	1
Zwarte wouw	1
Ransuil	1

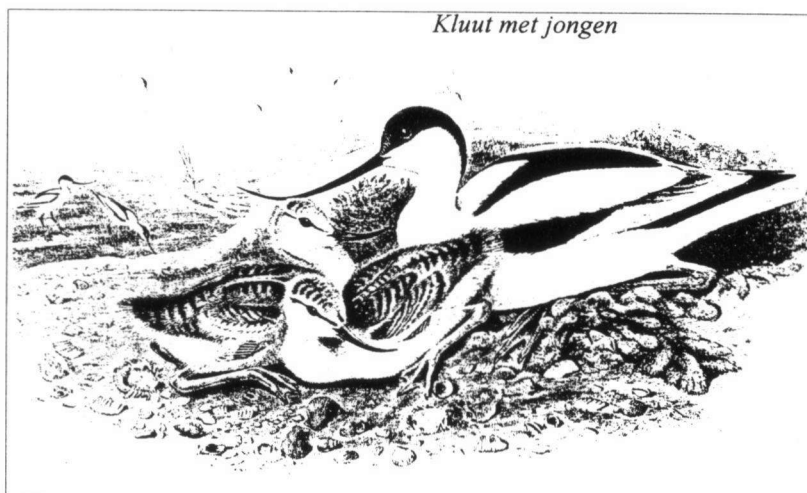
De ransuil op nest waargenomen

Tellers

Hoewel de 100 procent score van 1995 niet werd behaald, is in dit jaar van de 78 tellingen slechts in één geval het telresultaat zoekgeraakt, zodat er van een goede dekking sprake was. De groep tellers onderging dit jaar weer enkele veranderingen. Vijf tellers hielden er mee op en drie nieuwe konden we verwelkomen zodat per 1 januari 1997 de groep uit 33 personen bestond. Bij de vertrekkers betrof het twee personen die vanwege andere drukke activiteiten voor de vogelwerkgroep er mee moesten ophouden, voorwaar

een goede reden. De afsplitsing van het reservaatgebied in Noord als afzonderlijk telgebied blijkt nog problemen te geven. Gezien het belang van het apart volgen van dit gebied zal in 1997 hieraan extra aandacht gegeven moeten worden.

Het jaar 1996 was het vierentwintigste volledige teljaar. Dit betekent dat een aanvang gemaakt wordt met het uitbrengen van het vierde uitgebreide verslag over de jaren 1991 tot en met 1996.

Conclusie

De conclusie die uit de resultaten over 1996 getrokken kan worden, lijkt in lijn met die over 1995. Geen verdere teruggang bij de specifieke weidevogelsoor-

ten en een toename bij de overzomeraars en overwinteraars. Bij de overwinteraars moet wel worden aangetekend, dat de strenge winter in beide jaren

hierbij een rol kan hebben gespeeld.

Het separaat tellen van het reservaatgebied moet echter nog van de grond komen.

Eempoldertellingen 1995/1996

	1995		1996		Noord		Oost		Zuid	
	Aantal	Nr	Aantal	Nr	Aantal	Nr	Aantal	Nr	Aantal	Nr
Spreeuw	30147	1	36358	1	15061	1	7959	1	13338	1
Kievit	29884	2	29005	2	14153	2	3905	3	10947	2
Smient	2285	9	15310	3	9042	3	2742	4	3526	4
Grauwe Gans	5180	5	12450	4	6667	5	5305	2	478	16
Kokmeeuw	14008	3	10777	5	4856	6	1543	5	4378	3
Kolgans	1130	15	9161	6	7349	4	211	17	1601	7
Brandgans	122	38	4892	7	2737	7	105	26	2050	6
Houtduif	2953	8	2891	8	309	24	238	16	2344	5
Kleine Zwaan	5651	4	2690	9	1507	8	40	35	1143	10
Meerkoet	3185	7	2434	10	917	10	280	12	1237	8
Wilde Eend	1918	11	2088	11 *	679	11	401	7	1008	11
Kauw	1049	17	2038	12 *	545	16	268	13	1225	9
Stormmeeuw	3237	6	1673	13 *	621	13	312	9	740	13
Goudplevier	2018	10	1624	14 *	1300	9	298	10	26	44
Zwarte Kraai	1017	18	1527	15 *	547	15	198	19	782	12
Boerenzwaluw	1191	14	1505	16 *	641	12	241	15	623	14
Grutto	1449	13	1259	17 *	525	17	495	8	239	23
Veldleeuwerik	581	23	1258	18 *	566	14	321	8	371	19
Knobbelzwaan	1680	12	1191	19 *	419	19	201	18	571	15
Graspieper	800	21	897	20 *	401	20	288	11	208	25
Totaal TOP 10	94545		125968		62598		22328		41042	
Totaal	118208		149052		73386		27417		50129	
Aantal soorten		119		116						

betekenis: bij TOP TIEN van betreffende gebied of periode

In het kader van het 30-jarig bestaan van de vogelwerkgroep heeft de subgroep excursies gemeend de leden iets unieks te moeten bieden en wel een tocht naar een onbewoond eiland: de Dode Hond in het Eemmeer. Dick Jonkers inventariseerde het eiland in het verleden op vogels en kent het dus op zijn duimpje.

Dick A. Jonkers

Tocht naar onbewoond eiland

Op 1 juni bestaat de mogelijkheid om in kleine groepen een excursie naar een echt onbewoond eiland te maken: De Dode Hond in het Eemmeer. We varen met een originele botter, een boot die vroeger vanuit de haven van Huizen de Zuiderzee opvoer voor de visvangst. Na een ongeveer twintig minuten durende tocht wordt een wandeling over het eiland gemaakt. Het 28 hectare grote eiland De Dode Hond is in de periode 1963-1965 aangelegd om als natuurreservaat en recreatiegebied te dienen. Die laatste functie is nooit volledig uit de verf gekomen. Aan de zuidzijde liggen in het zomerseizoen maximaal enkele tientallen boten, maar gewandeld wordt er nauwelijks. Binnen een dijk werd in de aanlegfase baggerspecie gespoten waarna hier en daar wat aan jonge aanplant werd gedaan en de rest aan de natuur werd overgelaten. De naam heeft het eiland te danken aan een dode hond die tijdens een bezoek van de toenmalige Directie Zuiderzeewerken in de bagger is aangetroffen. Het eiland is geen onbekende voor de vogelwerkgroep. In 1992 is het op verzoek van Staatsbosbeheer geïnventariseerd en er zijn toen 39 verschillende broedvogelsoorten aangetroffen, waarvan winterkoning, tuinfluiter en fitis in zeer hoge dichtheden voorkwamen. Soorten als nachtegaal, bosrietzanger en diverse soorten holenbroeders waren

eveneens aanwezig en van de duiven kwamen holenduif, zomertortel en houtduif samen voor. De aanwezigheid van de nachtegaal is voor onze regio zeer bijzonder. Ook de roofvogels lieten zich niet onbetuigd. Buizerd, havik, sperwer en bruine kiekendief hadden er hun nesten. Het rustige eiland werd als uitvalsbasis voor de voedseltochten gebruikt die zich naar Zuidelijk-Flevoland en de Eemponders uitstrekten. Uit de samenstelling van de broedvogelbevolking is de ontwikkeling van een natuurgebied duidelijk af te lezen; soorten in de reeks van water- en rietland naar volgroeid bos zijn allen aanwezig.

Andere dieren

Niet alleen vogels hebben het eiland gekoloniseerd. Van de zoogdieren zijn een aantal reeën, vos, haas, konijn mol en enkele muizensoorten gesignaleerd. De veldmuis is daarvan een talrijke soort die op de ringdijk leeft. Deze soorten hebben zwemmend of 's winters via het ijs kans gezien het eiland te bereiken. Een mooi voorbeeld was een jong reebokje dat tijdens de inventarisaties oververmoeid in het riet van de ringdijk werd aangetroffen. Zeilers hadden het vanaf de Eemponders zwemmend waargenomen! Plantenliefhebbers kunnen er ook hun hart ophalen. Er komen heel wat soorten voor. Het vochtige binnendeel staat in het voorjaar plas en dras en in het vroe-

ge voorjaar zijn dan ook hele velden blaartrekkende boterbloem aanwezig. Een ander fenomeen dat onmiddellijk opvalt is de weelderige mossenvegetatie die op staande en omgevallen bomen aanwezig is. Plaatselijk komen vrijwel ondoordringbare wilgenstruwelen voor; het is daar een wildernis die de gedachte doet opdringen dat elk moment een krokodil kan verschijnen. Je houdt het niet voor mogelijk dat een dergelijke wildernis in Nederland nog mogelijk is. Een mossenspecialist waarmee ik het eiland bezocht deed dan ook de uitspraak: "Wat schitterend, het lijkt hier wel een subtropisch Atlantisch regenwoud". Kortom, hier ligt de kans voor onze leden om een unieke ervaring op te doen. Behalve de kijker dus laarzen en natuurlijk foto-apparatuur meenemen **(Voor opgave: zie programma achter in deze Korhaan).**

Aanbevolen literatuur

Jansen, P. 1987. Dode Hond. De Wijde Blik 4(2): 11-14.

Jonkers, D.A. 1993. Broedvogels van het eiland De Dode Hond. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgavenummer 80. 63 p.

Jonkers, D.A. 1994. Ervaringen bij een eilandinventarisatie. Het Vogeljaar 42(1): 12-13.

Jonkers, D.A. 1994. Flora en fauna van het eiland De Dode Hond. De Wijde Blik 11(3): 85-90.

Laar, V. van & J.H. Sanders. 1977. Faunistiek van De Dode Hond. Te Velde 13: 36-41.

OPEN DAGEN IN 's-GRAVELAND: Regionaal vogelfeest voor jong en oud

Na de meer officiële presentatie van onze Vogelwerkgroep op 22 maart j.l. willen we ons op zaterdag 24 en zondag 25 mei met een grote manifestatie tot alle belangstellende vogelliefhebbers in het Gooi richten. Er is met medewerking van de subgroepen van onze werkgroep een heel gevarieerd programma gemaakt. Het programma concentreert zich om het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten op het landgoed Boekesteijn in 's-Graveland in het hart van onze regio.

Onder leiding van excursie-leiders van onze vogelwerkgroep zullen gedurende die dagen regelmatig vogeltochten in de 's-Gravelandse landgoederen van Natuurmonumenten starten vanaf het bezoekerscentrum. De eerste tocht start al, naar goede traditie, met het ochtendgloren om 6.00 uur. Er zal informatie worden gegeven over de succesvolle vogelherkenningscursussen. Een rijk voorziene boekentafel ontbreekt natuurlijk niet. Maar ook over onze goed bezochte lezingen en excursieprogramma's worden inlichtingen gegeven. De subgroepen Avifauna en Nestkasten zullen laten zien hoe boeiend het veldwerk is.

Speciale aandacht wordt gegeven aan een programma voor kinderen, de vogelaars in de dop. Wie de jeugd heeft laat dat ten goede komen aan de vogels. Tenslotte zal er een kleine expositie zijn van teken- en schilderwerk van leden van onze vogelwerkgroep. We verwachten dat

vele leden van onze werkgroep ook kennis willen nemen van die presentatie. Iedereen is van harte welkom. Er is zelfs geen bezwaar tegen dat u beide dagen komt kijken. We hopen dat we veel leden mogen begroeten. Deze dagen staan open voor alle belangstellende vogelliefhebbers in het Gooi. Dat welkom wordt, hopen we, gedragen door alle leden van onze vogelwerkgroep. Die gemeenschappelijkheid zal zeker velen inspireren om ook lid van onze vogelwerkgroep te worden.

POSTER

Ons lid Ronald Sinoo heeft voor de Open Dagen een speciale poster gemaakt. De wervende teksten worden uitgesproken door zijn inmiddels voor lezers van de Korhaan bekende stripfiguren Kor Haan en Arend Jan van Gent. Het is uiteraard onze bedoeling dat vanaf begin mei op alle denkbare plekken in de regio deze poster te zien zal zijn, ter opwekking van mensen om ons op 24 en 25 mei te bezoeken.

Wij roepen hiervoor de hulp in van alle leden van de vogelwerkgroep. Naast deze pagina is een exemplaar van de poster afgedrukt. Knip deze pagina uit of (beter nog) kopieer de pagina zoveel als mogelijk is en deel

hem uit. Winkels, op het werk, of gewoon thuis: hang 'm op. De vogelwerkgroep heeft genoeg goodwill in Gooi en Omstreken. Er worden ook grotere versies gemaakt van de poster. Leden die in het bezit willen komen van grotere exemplaren kunnen terecht bij:

- Wim Duurland, Menno Simonszof 84, Hilversum (035-6217222).
- Paul Keuning, Stam 26, Huisen (035-5268281).
- Rob Kole, Torenavalk 22, Bunschoten (033-2982303).
- Pieter Schut, Rietmeent 98, Hilversumse Meent (035-6936811).

De poster zal ook verkrijgbaar zijn tijdens de komende ledenavonden.

SIMON VISSER

KOM NAAR DE OPEN DAGEN
VAN VOGELWERK GROEP
HET GOOI EN OMSTREKEN!!
ZATERDAG 24 EN.
ZONDAG 25 MEI!!

10.00 - 16.00 uur Bij
BEZOEKERSCENTRUM
NATUURMONUMENTEN
LANDGOED BOEKESTEIJN

's GRAVELAND

meer informatie: 0294-283545

Kom naar de jaarvergadering

De jaarlijkse algemene ledenvergadering is op donderdag 24 april aanstaande in de Bethlehemkerk in Hilversum. Iedereen die wil meepraten over de toekomst van onze vogelwerkgroep wordt van harte uitgenodigd deze avond bij te wonen. Kritiek, lof, ideeën, opmerkingen: het bestuur hoort het graag van u deze avond.

Wie goed beslagen ten ijs wil komen, moet even wat huiswerk doen. Het verslag van de vorige algemene vergadering is terug te vinden in Korhaan nummer 3 van vorig jaar; het volledige jaarverslag is verschenen in de vorige Korhaan.

Ons erelid Dick Jonkers heeft zich beschikbaar gesteld om de Subgroep Natuurbescherming te gaan leiden. Na het vertrek van Rob Kloosterman heeft deze subgroep noodgedwongen een jaar stil moeten liggen. Hoewel er wel degelijk acties gevoerd zijn op dit terrein (zie daarvoor het jaarverslag), is het bestuur erg blij met deze kandidatuur. Het bestuur stelt dan ook voor om Dick namens Natuurbescherming in het bestuur te kiezen.

De consequentie hiervan is dat Dick Jonkers de Subgroep Nestkasten moet verlaten. Het bestuur heeft besloten om de werkzaamheden van deze subgroep onder te brengen bij de Subgroep Avifauna. Dit lijkt gezien de aard van deze activiteiten logischer. Leden die er voor voelen de werkzaamheden op het terrein van de nestkasten te coördineren, worden van harte uitgenodigd zich aan te melden bij één van de bestuursleden.

Door deze wijziging was een aanpassing van het Huishoude-

lijk Reglement (artikel 4) van de vogelwerkgroep noodzakelijk. Een exemplaar van het Huishoudelijk Reglement zal tijdens de algemene ledenvergadering ter inzage liggen.

Algemene Ledenvergadering

Te houden op donderdag 24 april 1997 in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Agenda

1. Opening en ingekomen stukken
2. Verslag Algemene Ledenvergadering van 21.3.1996 (Zie Korhaan 30:3)
3. Jaarverslag 1996 (Zie Korhaan 31:1)
 - a. secretaris
 - b. subgroep Avifauna
 - c. subgroep Nestkasten
 - d. subgroep Communicatie
 - e. subgroep Vogelcursus
 - f. subgroep Excursies
 - g. subgroep Natuurbescherming
 - h. subgroep Algemene zaken
4. Financieel beleid
 - jaarverslag penningmeester
 - verslag kascommissie
 - vaststelling rekening 1995 en begroting 1996
 - decharge penningmeester
 - benoeming kascommissie
5. Bestuursverkiezing. Aftredend zijn:
 - Rob Kole (voorzitter) herkiesbaar
 - Laura Mudde (penningmeester) herkiesbaar
6. Rondvraag
7. Pauze
8. Na de pauze lezing door Carla Holzenspies over een vogelreis naar Bonaire.
9. Sluiting

- Ben den Hoed (secretaris) herkiesbaar
- Joke van Velsen (Subgroep Excursies) herkiesbaar
- Paul van der Poel (Subgroep Vogelcursus) herkiesbaar

Voor de vacature in de subgroep Natuurbescherming is Dick Jonkers verkiesbaar. Tegenkandidaten voor alle functies kunnen tot het begin van de vergadering worden aangemeld bij de voorzitter.

Het bestuur van de vogelwerkgroep bestond in 1996 uit:

Voorzitter : Rob Kole
Secretaris : Ben den Hoed
Penningmeester: Laura Mudde
SG algemene zaken: Bep Dwars
SG vogelcursus : Paul van der Poel
SG excursies : Joke van Velsen
SG natuurbescherming: Vacature
SG nestkasten : Dick Jonkers
SG communicatie: Pieter Schut
SG avifauna : Guus Proost

In de vorige Korhaan schreef Anco Driessen namens de politie Gooi en Vechtstreek een artikel over het in het bezit hebben van dode vogels. Mocht je een vogel willen laten opzetten, dan is daarvoor een vergunning benodigd. Naar aanleiding van dit artikel meldt ons lid Connie Rosier een ander interessant aspect over dode vogels.

Pieter Schut

Over het wetenschappelijke nut van een dode pestvogel

In januari 1996, midden in de strenge winter die toen heerste, was er een invasie van pestvogels. In Huizen en Naarden en ook wel in andere plaatsen in ons werkgebied werden vele exemplaren gesignaleerd en gemeld. Connie Rosier vond een dood exemplaar bij het industrieterrein aan de Amsterdamsestraatweg in Naarden. Het was direct duidelijk dat het hier ging om een verkeersslachtoffer.

Nadat de dode pestvogel enkele dagen had doorgebracht in het vriesvak van mevrouw Rosier, stond zij op verzoek van ons lid Rob Moolenbeek de vogel af aan het Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie van de Universiteit van Amsterdam. Daar waren ze erg blij met deze bijzondere gift, zoals blijkt uit de brief van de kollektiebeheerder, mevrouw Prins:

"Het was een welkome aanwinst voor onze kollektie, want deze soort ontvangen wij slechts zelden. Verleden jaar (1996, invasie) hebben wij er twee binnengekregen en in 1992 één exemplaar en dan een vijftal jaren daarvoor niets. Helaas bleek bij het prepareren dat de huid van de vogel zo beschadigd was (verkeersslachtoffer) dat er slechts twee vleugels bewaard

Pestvogel

konden worden. Ook inwendig was de vogel helemaal kapot, zodat de sexe niet meer bepaald kon worden. Wel kon aan de hand van de slagpennen vastge-

steld worden dat het hier om een vogel van het tweede kalenderjaar ging. Er zaten namelijk lichtgele streepjes op de buitenkant van de slagpennen, terwijl dat bij volwassen vogels helder geel is. De overige gegevens zijn: gewicht 59 gram, konditie vet, vleugellengte 112 mm., tarsus 20,0 mm. en snavel tot veerrand 10,6 mm. De vogel had geen rui van de kleine veren en de maaginhoud bestond uit bessen". Tot zover de brief van mevrouw Prins van de Universiteit van Amsterdam. Mogelijk is dit verhaal een aansporing voor andere leden om bijzondere dode vogels niet achteloos achter te laten. Het adres is: Mevrouw Tineke G. Prins, Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie, afdeling Vogels, Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam. Tel.: 020-5255438.

Observatiepost bij Hilversums Wasmeer

Dit najaar zal er een aantrekkelijke observatiepost worden aangelegd langs het Hilversums Wasmeer. De eigenaar van het gebied, het Goois Natuurreservaat was al langer van plan hier een beschermd uitkijkpunt aan te leggen (zie Korhaan 30 [1]), maar de financiering bleef een zorg.

Met behulp van het bedrijfsleven gaat het alsnog lukken. De Hilvrsumse bedrijven Triplan en Z.A. Overhage sponsoren het project. De vogelobservatiepost zal gedeeltelijk ingegraven worden en wordt gemaakt van duurzaam materiaal.

De waarneming van een nachtzwaluw is in Gooi en omstreken een zeldzaamheid. Tientallen jaren geleden was hij broedvogel van de zandgronden in het Gooi, nu vinden we de nachtzwaluw alleen nog in het oosten van het land. Omdat de vogel zo'n liefhebber is van droge, zanderige bodems, is een waarneming bij het moerassige Naardermeer ongewoon.

J.P.M.C. Gorgels

Nachtzwaluw bij Naardermeer

Met enige aarzeling meld ik U hierbij een merkwaardige waarneming, die ik in augustus 1996 deed. Op vrijdagavond 16 augustus begon ik een wandeling over het Laarzenpad langs het Naardermeer. Voor zover ik me nu herinner was het een vrij warme zomeravond. We begonnen aan de Bussumse kant, bij de Karnemelksloot. Je loopt dan eerst langs een sloot in de richting van het bos. Direct na aankomst in het bos vloog vlakbij vanaf de grond een grote bruine vogel op. Mijn eerste gedacht was: Houtsnip!, en de kijker (Leitz Trinovid 10x40) ging direct in de aanslag. Ik kon de vogel, die tussen de bomen weg vloog, gedurende zo'n zes tot zeven seconden goed waarnemen.

De tekening van het verenkleed was inderdaad als van een houtsnip: fraai en fijn getekend warm bruin. Maar tegelijkertijd was het vliegbeeld helemaal niet dat van een houtsnip. De vogel leek veel meer op een sperwer, of een koekoek. Verder viel op dat er op elke vleugel een opvallende witte vlek te zien was, en ook aan de staart beiderzijds een heel duidelijk zichtbare witte vlag. Ik had de gelegenheid me het beeld nauwkeurig in te prenten. De vogel vloog vrij snel, halverwege de boomhoogte slalom-

mend tussen de stammen door, en ging enkele tientallen meters verderop weer naar de grond, en was verder onzichtbaar.

Thuisgekomen ging ik op zoek in het boek van Lars Jonsson, en kwam er aanvankelijk niet uit. Mij stond niet voor ogen welke vogel er zulke opvallende witte vlekken combineert met een houtsnip-achtige tekening.

De houtsnip viel af, en de koekoek ook. Ook sperwer kwam niet in aanmerking. Al bladerend en terugbladerend viel mijn oog op de nachtzwaluw. Nu had ik nog nooit in Europa een nachtzwaluw gezien, maar toch wel ervaring met dergelijke vogels. Die ervaring dateert uit de zomer van 1994. Ik woonde toen in juli in New Orleans een congres bij. Op een avond zat ik met een collega te eten in een restaurant aan de overkant van de Mississippi. De rivier maakt daar een bocht, en ter plaatse van het restaurant is er langs de oever een vrij brede rietkraag. Boven de rietkraag vloog een tiental grote donkere vogels, die de indruk maakten als een donker soort stern. Ze waren kennelijk op de insectenjacht, dwars door elkaar kruisend als sterns, een beetje vlinderachtig, met een vrij trage vleugelslag.

Gewoontegetrouw heb ik op reis altijd een trouwe metgezel: een Zeiss 8x20 opvouwbaar kijktje. Ook had ik de "Birds of North

America" bij me, van Robbins e.a. We besloten eens op ons gemak te kijken of we deze vogels op naam konden brengen. Sterns en meeuwen leverden niets op, en ook toen gingen we aan het bladeren. Hoewel de schemering snel inviel, konden we vele minuten lang uitstekend waarnemen. De determinatie was tenslotte dan ook eenduidig: Common Nighthawk (*Chordeiles minor*).

Achteraf bezien herinnerde de vogel bij het Naardermeer me sterk aan het vliegbeeld en de vleugelslag van de Amerikaanse nachtzwaluw bij New Orleans. Maar ... nachtzwaluw bij het Naardermeer?? Natuurlijk weet ik het niet voor 100 procent zeker. Na lang aarzelen, waar U dunkt me wel begrip voor heeft, meen ik toch zo zeker van mijn zaak te zijn, dat ik U dit meld. Maar tegelijk wil ik U de vraag voorleggen, of U meer waarnemingen of vermoedelijke waarnemingen kent van .. nachtzwaluw .. bij het Naardermeer?

Naschrift van de redactie

De waarneming van de nachtzwaluw - want dat was het zonder twijfel - is niet zo vreemd als het lijkt. In ons boek "Vogels tussen Vecht en Eem" worden vijf waarnemingen uit de maanden augustus/september gemeld.

Drie daarvan werden net als bij de waarneming van de heer Gorgels in een vochtige omgeving gedaan, namelijk twee bij het Laarder Wasmeer en een bij het Hilversums Wasmeer.

Er worden in de trekperiode wel eens meer waarnemingen op plaatsen buiten de karakteristieke nachtzwaluwbiotopen gedaan. Zo nam Inge Mes van

Natuurmonumenten eind september 1996 een nachtzwaluw waar op een weg in de Alblasserwaard.

Op zondag 2 februari 1997 was er een ochtend-wandelexcursie door Einde Gooi en over de Hoorneboegse heide. Henk van Tol doet verslag.

Henk van Tol

Excursie naar Einde Gooi en Hoorneboegse heide

Een groep van ongeveer 25 leden van onze vogelwerkgroep en enkele andere belangstellenden, die door dagblad De Gooi en Eemlander op de excursie zijn geweest, heeft zich verzameld op de parkeerplaats bij het vliegveld Hilversum. Excursie-leider Gerard Mijnhout heet ons welkom en vertelt in het kort wat we met een beetje geluk tijdens deze excursie kunnen waarnemen.

Het is fris maar stralend weer en de opkomende zon werpt zijn stralen over de licht berijpte Hoorneboegse heide. Een koolmees en een heggemus denken al aan het voorjaar en zetten - zij het aarzelend - hun zang in.

Langs de bosrand zit een buizerd in een berk de omgeving af te speuren naar prooi.

Bij het verlaten van de heide krijgen we een perfecte show van een vrouwtje grote bonte specht, die ons het betere hak- en beetwerk laat zien. Zij maakt zoveel indruk dat een nieuwsgierige groene specht een kijkje komt nemen.

Langs het pad naar de Noodweg zien we o.a. nog kuifmezen, goudhaantjes en een

boomkruiper. Bij het begin van het bos, na het oversteken van de Noodweg, is een groepje sijsjes enthousiast naar zaden aan het zoeken in de elzen, terwijl aan de overzijde van het pad een paartje boomklevers zich laat bewonderen.

Aan het einde van het bospad last Gerard een koffiepauze in, waarna we linksaf slaan, richting Hollandse Rading. Aan de bosrand zien we twee grote lijsters en boven onze hoofden dertelt

een groepje staartmezen. Het is steeds weer prachtig om die kleine donzen vogeltjes met hun lange staarten te zien buitelen. Aan de overkant van het water bij een boerderij foerageert een groep vinken, groenlingen en ringmussen. Een goudvink en een kleine bonte specht laten zich horen maar niet zien.

In het bos van het landgoed Einde Gooi brengt Gerard ons bij een boom met een drietal spechtgaten onder elkaar, waar de laatste jaren bosuilen hebben gebroed. In één van de gaten zien we plotseling enige beweging, een bosuil wurmt zich door het gat en vliegt met langzame vleugelslagen weg om zich op enige afstand in een conifeer te verbergen. In het onderste vlieg-gat is ook een bosuil zichtbaar. De Swarovski van Bertus wordt opgesteld en zo krijgen we allemaal de gelegenheid de vogel te bewonderen. Een prachtig einde van een leuke excursie!

Bedankt Gerard voor de prettige, informele wijze waarop je deze excursie begeleidde. Maar..... die klapekster houden we nog van je tegoed!

De tellingen van huiszwaluwnesten worden al vanaf 1968 uitgevoerd. Deze inventarisatie is na het nestkastonderzoek het langstlopende monitoring-onderzoek van de vogelwerkgroep. Met dit verslag wordt 1996 aan de reeks toegevoegd.

Dick A. Jonkers

Huiszwaluwtellingen in 1996

Door een aantal tellers dat een tweede ronde door hun onderzoekgebied maakte, werd opgemerkt dat toen diverse nesten verdwenen waren. Wat daarvan de oorzaak is blijft duister. In de Eempolders leek afstoten van de nesten aan de orde te zijn. Daar werd in het voorgaande jaar bij een boerderij in aanbouw al door de vrouw van een agrariër geklaagd over de overlast door de huiszwaluwen. Op het aanbod om voor 1996 plankjes onder de nesten aan te brengen werd niet gereageerd.

Het aantal in 1996 aangetroffen nesten bedroeg 829 (1995:844). Vergeleken met het vorige jaar is het verschil dus niet zo groot. Op de lange termijn bezien lijkt het alsof er sprake is van een zekere stabilisatie.

Hier lijkt de schijn echter schoner dan de werkelijkheid. De laatste jaren zijn er in het Vechtplassengebied nieuwe kolonies ontdekt, die kennelijk tot op dat moment onopgemerkt waren gebleven. Eenzelfde verschijnsel deed zich voor in de Eempolders. Hier koloniseerden de huiszwaluwen enige jaren terug enkele nieuwe boerderijen. Van de overige boerderijen is een deel ongeschikt, maar of er bij de andere broedpogingen zijn ondernomen was moeilijk te controleren. Wanneer nesten in aanbouw vanaf het begin worden weggestoken of met een hogedrukspuit worden weggespoten is daarvan bij de controle

in juli niets meer te merken. Het aantal nesten per gemeente is in tabel 1 aangegeven.

Tabel 1 Aantal huiszwaluwnesten per gemeente in 1996

Muiden/Muiderberg	246	(239)
Weesp	69	(86)
Nigtevecht	20	(21)
Nederhorst den Berg	29	(21)
Vreeland	27	(37)
Loenen	21	(11)
Nieuwersluis	17	(27)
Ankeveen	23	(27)
's-Graveland	27	(17)
Kortenhoef	51	(59)
Loosdrecht	44	(80)
Hollandsche Rading	9	(7)
Naarden	86	(21)
Huizen	51	(62)
Blaricum	14	(24)
Eemnes	32	(28)
Eembrugge	11	(12)
Eemdijk	12	(10)
Totaal	829	(844)

() Aantal nesten in 1995

Broedplaatsen

Van de achttien onderzochte gemeenten ging het aantal nesten in vier vooruit, liep deze in vijf gemeenten terug en bleef in negen vrijwel stabiel. De resultaten van de afgelopen drie jaar geven geen eenduidig beeld. De stand in de Eempolders bleef in Eemdijk en Eembrugge laag en was in Eemnes hoger.

De toename in Eemnes komt voor rekening van de twee reeds eerder beschreven boerderijen, waar het aantal nesten bijna verdubbelde. Wellicht vond een deel van de huiszwaluwen uit het nabij liggende Eemdijk, waar zij

kennelijk geen geschikte nestmogelijkheden meer kunnen vinden, hier een plek.

In het dorp Eemnes is het aantal nesten aan de Wakkerendijk en de Meentweg alleen maar minder geworden. Blaricum bevindt zich nog steeds in een dalende lijn; ten opzichte van 1994 bedraagt de afname er 42 procent. De stand in Huizen schommelt enigszins en Naarden-Vesting doet het wat beter dan vorig jaar. Na het verbouwen van de Weeshuiskazerne is er nog maar deels sprake van kolonievorming. De huiszwaluwen zijn gebruik gaan maken van woningen binnen de vesting en broeden meer verspreid dan voorheen.

De populatie in Muiden en Muiderberg bleef vrijwel onveranderd, maar in Weesp gaat het ondanks de ontdekking van een nieuwe kolonie niet goed. In Ankeveen en Kortenhoef loopt het aantal broedparen nog steeds terug; in Kortenhoef iets vooruit.

Voor Loosdrecht was het dit jaar een rampjaar. Na een aanvankelijke stijging van 70 paren in 1994 naar 80 in 1995, werd het laatstgenoemde aantal in 1996 bijna gehalveerd. Naar wat er precies aan de hand is geweest kunnen we alleen maar gissen. In Hollandsche Rading blijft het aantal paren beperkt en er kan daardoor geen uitspraak worden gedaan over voor- of achteruitgang. Van de overige

Vechtdorpen is nauwelijks staat te maken. Een echte lijn zit er niet in. Het ene jaar gaat het ene dorp vooruit en het andere jaar achteruit. Het jaar daarop geldt dit weer voor een ander dorp.

Kunstnesten

Het succes van de kunstnesten was dit jaar groot. Zes van de negen kunstnesten in Eembrugge waren dit jaar bezet. Naast die nesten hadden huiszwaluwen op eigen initiatief nesten gebouwd. Aan de Stichtse Kade in Ankeveen waren dit jaar alle vier aanwezige kunstnesten bezet. Van de nog 14 gehandhaafde kunstnesten in Kortenhoef waren er 12 (86 procent) bewoond. Bovendien hadden daar vlak naast twee huiszwaluwpaartjes een eigen nest gebouwd.

In de voormalige Weeshuis-kazerne in Naarden waren in het eerste jaar na het aanbrengen (1994) twee van de tien kunstnesten in gebruik, nu waren zij dit allemaal. Kunstnesten voldoen dus wel als zij op geschikte plaatsen hangen, al moet men wel geduld hebben. Als bijkomend voordeel stimuleren kunstnesten de huiszwaluwen ook zelf nesten te gaan bouwen.

Nestelplaatsen

Van de 213 opgegeven nestlokaties bevonden zich er 151 "binnen" de bebouwde kom en 19 bij vrijstaande huizen. Boerderijen leverden 38 kolonies op en aan voormalige of nog gebruikte kazernes bevonden zich vijf kolonies. De al jaren aanwezige kolonie aan de fabriek van Quest International in Naarden (vroeger de Chemische Naarden) weet zich daar nog goed te handhaven.

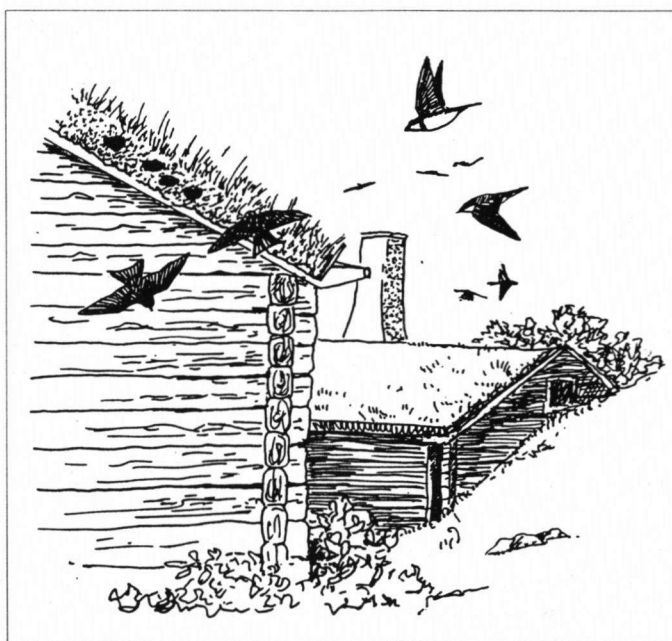
Op twee plaatsen in Vreeland lieten de paren huiszwaluwen zich niet ontmoedigen toen de daken van de huizen waaraan zij

nestelden tijdens het broedseizoen werden vervangen. Er werd later gewoon gebroed.

Koloniegrootte

In de onderlinge verhoudingen van de aantallen en de

koloniegroottes veranderde weinig. Kolonies die groter zijn dan vijftig nesten komen niet meer voor. De grootste kolonie, één met 47 nesten werd nu in de Noordpolder beoosten Muiden gevonden. De kolonie aan de Meerkade bij Naarden, die vorig jaar nog uit 50 nesten bestond, bevatte nu 34 nesten. Voor grote kolonies lijkt er binnen het

Huiszwaluwen

onderzoekgebied geen plaats meer te zijn. De categorie van 11-25 nesten bleef evenals in 1996 klein; er waren elf lokaties die hier binnen vielen. Er waren 125 kolonies met 2-10 nesten; vorig jaar waren dat er 129. Resten nog de plaatsen waar maar met één paar tegelijk werd gebroed; dit waren er 104.

Let op scholekstersozen

De twee opeenvolgende strenge winters hebben hun invloed op de vogelstand. Zo hebben de overwinterende scholeksters het weer zeer moeilijk gehad. In het broedseizoen 1996 lijken de gegevens van de broedende paren nog niet op een achteruitgang te wijzen. Wel zijn er enkele berichten over 'opgedroogde sozen'. Daarmee wordt bedoeld de groepjes scholeksters die in het broedseizoen vaak jaren achtereen, op dezelfde percelen aanwezig zijn maar niet aan het broedproces meedoen. De vogels in deze sozen, die soms al geslachtsrijp zijn, moeten wacht-

ten tot er een territorium voor hen is. Bekend is echter ook dat onder de winterslachtoffers op de Wadden en in Zeeland veel niet geslachtsrijpe vogels zijn. Wat het broedseizoen 1997 brengt moeten wij afwachten, maar ik wil alvast aandacht vragen voor de scholekstersozen. Heeft u gegevens over deze sozen van voor de winter 1995/96 en van de broedseizoenen 1996/97, dan ontvang ik die graag.

Dirk Tanger
Santpoorterstraat 34
2023 DC Haarlem

Dat het voorjaar in de lucht zit, is aan de bedrijvigheid van de vogels duidelijk te merken. Door de torenvalk, onze vogel van het jaar 1997, is een harde strijd gestreden om de strenge winter te overleven en de nieuwe broedtijd te halen.

Mia Kraal

Let op baltsende torenvalken

De sterfte onder torenvalken is hoog in de winter: gemiddeld overleeft maar 68 procent van de volwassen vogels de winter. De tijd van december tot maart is de moeilijkste, dan worden de meeste geringde dode torenvalken gemeld.

Torenvalken die de winter zijn doorgekomen, beginnen vanaf eind maart, begin april te baltsen, waarbij het nest het centrale punt is. In de morgenuren circelt het paar boven de nestplaats. Het mannetje zweeft door de lucht met af en toe een periode van snelle, oppervlakkige vleugelslagen, waarbij hij in de lucht ronddraait. Van ver is het scherpe "ki, ki, ki" te horen. In het begin van de baltstijd kun je het mannetje in een prachtige stijlvolle vlucht zien, als hij met V-vormig gehouden vleugels op het nest afglijdt. Op de rand aangekomen buigt hij zich voorover en spreidt z'n staart. Zo toont het mannetje het nest aan z'n vrouwtje, die hem met trillende vleugels (als een bedelend jong) navliegt en ook op de rand van het nest landt en vooroverbuigend met hangende vleugels tot paring uitnodigt. Dank zij het feit dat de torenvalk meestal in open landschap broedt, is de balts met een beetje geluk goed te zien.

Broeden

Om te broeden maken torenvalken gebruik van oude nesten van de zwarte kraai en soms van een ekster. Daarnaast ma-

ken ze vaak gebruik van nestkasten. Het is zelfs zo, zegt Rob Bijlsma in zijn Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels, dat de plaatsing van torenvalk-nestkasten een gunstige invloed heeft gehad op de broed-dichtheid van de torenvalk in Nederland.

Nestkasten bieden een droog en veilig (predatie) onderkomen. De eieren worden dan gelegd op de kale planken. Er wordt nog geen takje naar toegebracht! De zich ophopende braakballen en prooi-resten vormen na verloop van tijd vanzelf wel een ondergrond voor de eieren en de jongen. De eieren worden in april/mei gelegd. De tijd is afhankelijk van een al dan niet strenge winter. Gemiddeld legt de torenvalk zo'n vijf eieren per legsel. Een vroeg legsel heeft meer eieren dan een later legsel en dat kan wel een verschil van twee eieren opleveren.

Het vrouwtje bebroedt gedurende 28-30 dagen de eieren. Zij wordt dan, evenals in de eerste twee weken nadat de eieren zijn uitgekomen en zij nog op de jongen blijft zitten, door het mannetje van voedsel voorzien. Het vrouwtje gaat pas weer op jacht als de jongen flink gegroeid zijn.

Veldmuizen

Zo ongeveer vier weken nadat de jongen geboren zijn, vliegen ze uit. Juist in deze tijd is er een steeds groeiend aanbod van veldmuizen, zodat de overlevingskansen van de jonge vo-

gels het meest gunstig zijn. Nadat de jongen zijn uitgevlogen, keren ze nog enkele dagen naar het nest terug, waar ze nog gevoerd worden.

Rob Bijlsma schrijft in de Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels dat gemiddeld 4,6 jongen per succesvol broedpaar uitvliegen. In jaren met weinig veldmuizen komt het soms niet tot eieren leggen en helaas worden er nog steeds torenvalk-nesten beschoten of uitgehaald. Het komt ook voor dat een ondeugdelijke nestconstructie oorzaak is dat het niet tot nageslacht komt. Wij zien weer uit naar uw waarnemingen van de vogel van het jaar. Let vooral op gedrag, zoals in dit verhaal beschreven. Waarnemingskaartjes van de torenvalk worden graag ingewacht bij Laura Mudde, Slauerhoffstraat 6, 1382 RR Weesp of Mia Kraal, Talmalaan 32, 3761 AN Soest. Maar u mag de kaartjes ook in de bus doen bij een bestuurslid dat dicht in uw buurt woont of afgeven op lezingen, vergaderingen of werkcontact-avonden.

Elke winter vinden miljoenen trekvogels in Afrika een goed heenkomen, maar hoe lang nog? Mangrovebossen worden gekapt, vloedvlakten verdrogen en de rijstvelden, een geliefd toevluchtsoord voor vogels, verdwijnen of raken vergiftigd.

Marion de Boo

Hoe lang kunnen “onze” vogels nog in West-Afrika terecht?

Terwijl u kleumend in uw natte winterjas de striemende regen trotseert, hebben de trekvogels het beter bekeken. Zij koesteren zich aan zuidelijke stranden, poedelen door Westafrikaanse mangrovebossen of scharrelen in de rijstveldjes rond. Miljoenen palearctische trekvogels ondernemen in het najaar de tocht naar het verre zuiden om pas bij een aangenaam lentezonnetje in onze streken terug te keren. Het klinkt idyllisch, maar dat valt tegen. Wetlands horen tot de meest bedreigde ecosystemen op aarde en West-Afrika vormt daarop geen uitzondering. Onderzoekers van het DLO-instituut voor Bos- en Natuurbeheer in Wageningen hebben de bedreigingen in kaart gebracht. Ze beschrijven het kappen van de uitgestrekte mangrovebossen langs de Westafrikaanse kust voor landbouw en houtskoolwinning, het verdwijnen van de grote vloedvlakten in de Sahel door aanleg van stuwdammen en irrigatiewerken en niet te vergeten, de teloorgang van de traditionele rijstbouw waar vele steltlopers en andere vogels hun kostje plachten te zoeken. Als de doortrek- en overwinteringsgebieden voor de trekvogels verloren gaan, zo luidt de waarschuwing, dan hebben ook de Nederlandse vogelbeschermers straks het nakijken.

Het gaat om te beginnen om de getijdengebieden en mangrovebossen langs vrijwel de hele Afrikaanse westkust. Het bekendst is de Mauretaanse Banc d'Arguin, ook wel de Afrikaanse waddenzee genoemd. Ook trekken veel vogels naar de vloedvlakten van de grote rivieren in de Sahel en naar het Tsjaadmeer. Uit Oost-Europa vindt massale trek - niet via Nederland - plaats naar het Suddmeer in Zuid-Soedan. Al deze pleisterplaatsen worden bedreigd. De mangrovebossen in West-Afrika, ongeveer 1,7 miljoen hectare, staan meer onder druk dan enig ander ecosysteem op aarde. Door kap verdwijnt jaarlijks vier procent, waarmee dit type tweemaal zo snel verdwijnt als het tropisch regenwoud.

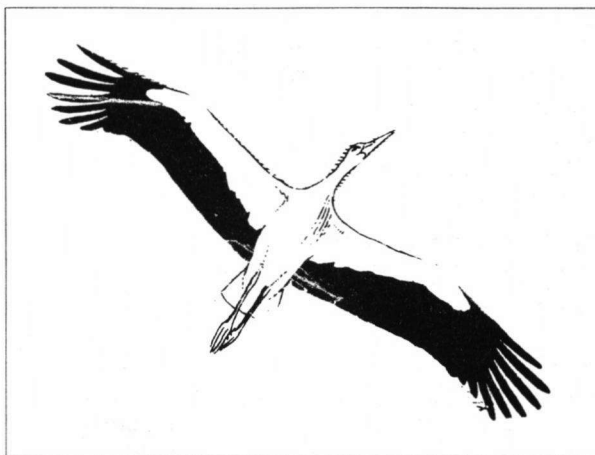
REIGERACHTIGEN

In het mangrove-woud huizen alle mogelijke soorten reigerachtigen, ooievaars en ibissen, in de modderachtige kustvlakten wroeten steltlopers zoals rosse grutto en regenwulp. In de slikkigste, zachtste modder swingt de kluit

zijn opgekrulde snavel heen en weer, terwijl op de drogere delen oever- en strandlopertjes hun korte snaveltjes in de bodem prikken.

Ontginning voor de landbouw heeft hier geen hoge vlucht genomen, de bodem blijkt daarvoor ongeschikt. De mangrovebossen groeien op de beruchte katekleigronden. Zolang die permanent onder water staan is er niets aan de hand, maar als de grond door drainage wordt drooggelegd komt er zuurstof in de bodem. Daar kunnen katekleigronden niet tegen en ze verzuren in hoog tempo.

Inmiddels is ongeveer 10 procent van de Westafrikaanse mangrovebossen gekapt. Na enkele jaren landbouw is de grond vaak zo zuur geworden, dat er niets meer wil groeien. Alleen

Ooievaar

door met veel schoon water door te spoelen zijn kattenkleigronden te herstellen, maar dat zoete water is in deze kuststreken niet voorhanden.

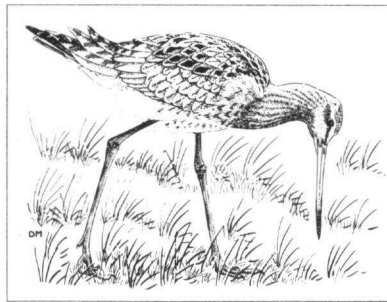
Toch gaat de kap van mangrovebos nog steeds door, vooral om houtskool te winnen, bij gebrek aan brandhout een gewild produkt. Grote gebieden met voormalig mangrovebos in Senegal, Guinée Bissau en Sierra Leone zijn door overexploitatie verwoest en herschapen in een troosteloze woestijn - ook voor vogels een bedreigende ontwikkeling.

De vloedvlakten van de grote rivieren staan eveneens onder druk. In alle grote West-Afrikaanse rivieren zijn stuwdammen gepland. Daardoor zal een eind komen aan de onafzienbare watervlakten tijdens de jaarlijkse overstromingen, waar eenden en steltlopers massaal overwinteren. Het rivierwater zal worden opgeslagen in enorme reservoirs waarin de steltlopers onmogelijk kunnen pootjebaden, terwijl benedenstrooms het land zal verzilten. De visstand - voedselbron van pelikanen en aalscholvers - zal instorten. En ook de traditionele rijstbouw, een luilekkerland voor 'onze' grutto's, kemphanen, zomertalingen, oever- en strandlopers, is gedomd te verdwijnen.

GRUTTO

Universeel populair is de grutto niet. Op waarschuwingsposters van de Wereldlandbouworganisatie FAO staat deze grage rijsteter afgebeeld zoals bij ons de muskusrat. Toch bestaat een flink deel van zijn menu uit op de grond gevallen rijstkorrels, die los in de aar zitten en bij de oogst verloren gaan. Oogstverliezen tot 30 procent zijn normaal.

Biologen vermoeden dat de grutto op trek allerlei fysiologi-

Grutto

sche aanpassingen ondergaat. In zijn vegetarische periode zou hij zich zelfs een grotere darm-lengte aanmeten. Ook de kemp-haan overwintert in Afrika als vegetariër. Pas in de Hollandse lente schakelen deze soorten over op een dierlijk, eiwitrijk menu om in korte tijd een stuk of vier grote eieren te kunnen produceren.

In West-Afrika zocht de grutto oorspronkelijk niet de rijstveldjes, maar de grote vloedvlakten op. Verrassend genoeg vindt men de belangrijkste wetlands van Afrika niet in lommerrijke streken, maar in de Sahel, de droge savannengordel die de zuidelijke Sahara afsluit. Hier stromen grote rivieren, zoals de Niger en de Senegalrivier. De Afrikaanse regentijd valt in juli en augustus. Al dat water wordt met een vertraging van enkele maanden over een afstand van duizenden kilometers naar het veel drogere noorden afgevoerd. In korte tijd moeten de rivieren dus een enorme hoeveelheid water afvoeren door een heel vlak gebied.

In het najaar overstromen dan de grote vloedvlakten in de Sahel. In de Nigerdelta staat elk jaar in oktober en november zo'n dertigduizend vierkante kilometer blank.

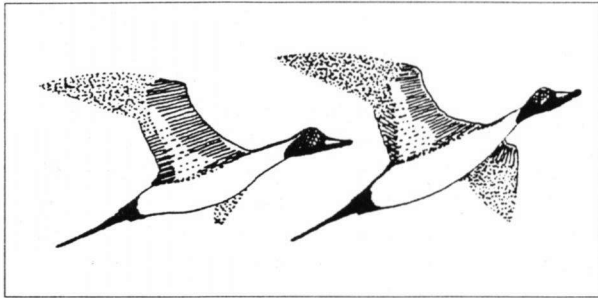
CYCLUS

De natuur is op de jaarlijkse overstromingen afgestemd. Er is

sprake van een jaarcyclus van explosieve produktie, gevolgd door massaal afsterven. De droge tijd levert een enorme hoeveelheid dode biomassa op, voornamelijk afgestorven eenjarige grassen. Voorzover de vegetatie door het vee is opgegeten, ligt de vlakte vol met koeiepoep, die maandenlang blijft liggen omdat micro-organismen er in de droge hitte geen raad mee weten. Pas als het land overstromt, komt er vaart in de voedingsstoffenkringloop. Micro-organismen ontwaken uit hun dorre ruststadia, worden actief en brengen massa's voedingsstoffen in omloop. In het water komt een rijke algengroei op gang. Er verschijnen kleine beestjes, de vissen gaan paaien en planten zich voort. Zodra er jonge visjes zijn, verschijnen de eerste kleine reigersoorten. In de loop van het najaar komen er grotere vissen, die door grotere vogels worden gegeten. Halverwege het seizoen verschijnen de aalscholvers, die nog grotere vissen lusten, en tenslotte ziet men de pelikanen joekels van vissen verschalken. Ook antilopen en ander wild trekken in de regentijd naar de rivier om er te grazen.

In februari is het afgelopen. De vloedvlakte valt droog, vogels en wild verspreiden zich over een uitgestrekt gebied. Zo heeft Afrika zijn eigen seizoenstrekvogels, al leggen die dan minder spectaculaire afstanden af dan de tienduizend kilometer van Siberië naar Afrika.

De palearctische trekvogels passen perfect in de dynamiek van het systeem. Gigantische aantallen grutto's, zo'n drie miljoen kemphaantjes, massa's pijlstaarten, slobeenden, zomertalingen enzovoort zakken uit het noorden af en verschijnen precies in de Sahel als de zaak

Pijlstaart

daar in het najaar blank staat. Als het water zakt vinden ze in de natte modder volop voedsel en eten zich dik en rond. Eind januari, als de droge tijd nadert, gaan ze weer op de wieden. Na enkele tussenstops in landen als Marokko en Portugal zijn ze dan juist op tijd terug om in de Nederlandse lente op te fleuren.

VISSTAND

Het systeem is echter gevoelig. Als je één grote dam in de bovenloop legt, gaat het hele systeem kapot. De overstromingen blijven uit, de vis komt niet meer in deloedvlakten binnen. Als men de rivier reguleert, vindt niet langer de jaarlijkse explosieve recycling van voedingsstoffen plaats. In plaats daarvan worden er veel meer nutriënten permanent opgeslagen in overjarige vegetatie, waaronder grassen en riet langs de oevers. Dat leidt tot een forse daling van de visstand, zodat er ook voor de visetende vogels veel minder te halen valt. De vissen planten zich namelijk maar eens per jaar voort, juist als het water door de rottende biomassa voedselrijk wordt.

De aanleg van het Diamastuwmeer in de Senegalrivier, waarmee zo'n 30 jaar geleden werd begonnen, had rampzalige gevolgen. Het riviersysteem is kapot gemaakt. De visstand is nog maar een vijfde van wat hij vroeger was, ziekten als malaria en bilharzia grijpen om zich heen. Een extra complicatie vormt het feit dat dezeloedvlakte aan zee

grenst, omdat de Senegalrivier, anders dan de Niger, in zee uitmond. Als het maandenlang niet regent, terwijl er in de hitte veel water verdampt, dringt de zee

op. In droge Saheljaren kon hij zo'n 200 kilometer landinwaarts komen, een fors probleem voor de bevolking, die zoet drink- en sproeiwater nodig heeft. Daarom is al in de jaren vijftig, nog in de Franse koloniale tijd, een plan gemaakt om met van de Wereldbank geleend geld verschillende grote dammen in de Senegalrivier aan te leggen. Aan de bouw is tientallen jaren gewerkt. In de monding houdt de Diamadam, die in 1986 gesloten werd, de zouttong nu tegen. In de bovenloop moet de Manatalidam (1991) overstromingen tegenhouden en de rivierloop reguleren. Dit had de graanschuur van Afrika moeten worden, dankzij tienduizenden hectares geïrrigeerde rijstbouw.

In werkelijkheid is het eens zo vruchtbare landschap van deloedvlakten, die nu al in dertig jaar niet meer overstroomd zijn, herschapen in een troosteloze negorij van halfwoestijn en zoutvlakten, met hier en daar wat restanten van boompjes. Trekvogels hebben hier niets meer te zoeken.

Bij de dammenbouw moest de complete rivieroever worden bekaaid. Visserij en veehouderij zijn verloren gegaan, maar ook van de geïrrigeerde landbouw is niets terecht gekomen, omdat de bodem vol zout blijkt te zitten. Ook de beoogde stroomleveranties van de Manatiladam aan geheel Mali zijn mislukt, omdat de aanvoerlijnen veel te lang

zijn. Verder was voorgespiegeld dat Mali dankzij het reguleren van de rivier een zeevarende natie zou worden en daartoe zijn grote sluizen gebouwd, maar niemand heeft nog een schip gezien.

Ook voorziet men ingrijpende gevolgen van de GATT, die de wereldhandel met zo'n twee procent per jaar beoogt te stimuleren. De gemiddelde rijsttoegst in de wereld is gestegen van 1,3 naar 3,3 ton per hectare. Een land als Japan zit al lang boven de zes ton. In Afrika echter is de rijsttoegst al die jaren op 1,7 ton per hectare blijven steken. Dit continent neemt nog maar twee procent van de wereldrijstproductie voor zijn rekening en moet fors importeren. Thaise rijst is inmiddels in Senegal een stuk goedkoper dan Senegalese rijst. Voor de Westafrikaanse boeren loont het daarom de moeite niet meer om hun land te onderhouden. Ze kunnen niet meer concurreren met de goedkopere importrijst en verlaten hun rijstvelden. Als diverse stammen hun land verlaten, leidt dat tot grote sociale onrust, spanningen en stammentwisten. Maar ook de trekvogels worden de dupe. In de traditionele, arbeidsintensieve rijstbouw met zijn kleine dammetjes, staat het land een deel van het jaar blank en een deel van de tijd droog. Het lijkt op het natuurlijkeloedvlaktesysteem, waar de vogels ruimschoots van profiteren. Zolang men weinig bestrijdingsmiddelen gebruikt en diverse rijststrasjes door elkaar verbouwt, krioelt het hier van de ongewervelde kleine beestjes en vinden vogels als grutto en kemphaan er ruimschoots voedsel.

In de moderne, intensieve rijstbouw die gebruik maakt van geïmporteerde hoogproductieve rassen, kunstmest en bestrij-

dingsmiddelen, blijkt de vogelstand zo'n 70 procent lager te zijn dan in onbespoten rijstvelden. Soms worden vogels het slachtoffer van vergiftiging door bestrijdingsmiddelen. Belangrijker is, dat de enorme soortenrijkdom aan ongewervelde beestjes, die hun voedselbron vormen, door de bespuitingen uit de rijstvelden verdwijnt. Bovendien spoelen de kwistig gebruikte bestrijdingsmiddelen op grote schaal naar omringende natuurgebieden. In de Senegal Delta is dat een probleem geworden na het sluiten van de Diamadam eind jaren tachtig.

PRODUKTIE

De afgelopen jaren hebben de meeste Afrikaanse overheden weinig in de landbouw geïnvesteerd. Er is zelfs sprake van 'mineral mining': de bodem raakt uitgeput, doordat de gewassen er meer stikstof en fosfaat aan onttrekken dan met mest en kunstmest wordt aangevoerd. Zo wordt de grond steeds armer en minder productief. Tegelijkertijd wordt voedselimport steeds goedkoper. Verwacht wordt dat door de GATT-onderhandelingen de zelfvoorzieningsgraad van de armste landen verder zal teruglopen. Het gaat erom de wereldmarkt bewegingen in de gaten te houden en in te grijpen waar het echt fout gaat. Een land als Japan kan het zich permitteren om zijn boeren te subsidiëren en zijn eigen bossen prachtig te onderhouden. Maar in de armste, droge Afrikaanse landen zullen lagere wereldmarktprijzen ertoe leiden dat de kwaliteit van het landschap achteruit holt. Straks zijn de arme boeren veroordeeld om, net als in de koloniale tijd, alleen nog 'cash crops' als pindanoten en katoen te verbouwen, terwijl

het dagelijks voedsel moet worden ingevoerd.'

Ook in een land als Portugal, waar veel trekvogels tussenstops maken, dreigt de rijstbouw te verdwijnen door de lage wereldmarktprijzen. De natuurbeschermingsorganisatie 'Birdlife International' onderzoekt mogelijkheden om een deel van de rijstvelden als zogeheten Vanishing Cultural Landscapes met subsidie uit Brussel in stand te houden, zoals het Nederlandse 'vogeltjesland' uit de Relatienota.

In de monding van de Senegal is een van de geflopte rijstprojecten, zo'n 16.000 hectare groot, in 1971 herschapen in een soort Oostvaardersplassen, het Djoudj Nationaal Park, dat een grote vogelrijkdom kent. De sluisen, die oorspronkelijk voor de rijstbouw waren bedoeld, worden nu gebruikt om de waterstand op een voor vogels aantrekkelijk peil te houden. Door eenmaal per jaar water in te laten wordt het oude vloedvlaktesysteem nabootst. Het zit er nu vol eenden en reigerachtigen, pelikanen en andere viseters. Het park trekt 3 tot 5.000 buitenlandse toeristen per jaar maar roept veel agressie op omdat destijds twee dorpen, tezamen zo'n dui-

zend inwoners, zonder pardon ontruimd zijn om het park te stichten. Omwonenden zien nu met lede ogen aan hoe de omgeving van het park binnen enkele decennia totaal verwoest is, terwijl het park zelf nog een rijke visstand bezit en er nog gras voor de koeien te vinden is. Mensen stropen er dus flink op los.

NEDERLAND

Niet alleen in het zuiden, maar ook in het noorden komen de trekvogels steeds meer in de knel.

Voor soorten als grutto, kempiaan en tureluur ligt de grootste bedreiging nog altijd in het Nederlandse weiland, waar eieren en kuikens door zware mestmachines worden platgewalst. De gruttostand vergrijsd dan ook zienderogen. Van de veranderingen in het Afrikaanse landschap hebben Nederlandse vogelaars nog geen invloed gezien. Dit even afgezien van de droogte in de Sahel die wel in Europese vogeltellingen weerspiegeld werd. Soorten als grasmas, gekraagde roodstaart, oeverzwaluw en purperreiger hebben duidelijk te lijden gehad. 'In de rest van de vogelstand zit voorlopig nog voldoende rek,' aldus de onderzoekers uit Wageningen. 'Maar naarmate het landschap zowel in het noorden als in het zuiden eenvormiger wordt, krijgen de vogels steeds minder kans om aan risicospreiding te doen. Van de twee miljoen kemphaantjes die vroeger in de Senegaldelta zaten zijn er nu nog maar 25.000 over. Daar zitten sowieso veel minder vogels dan vroeger. Vroeg of laat is ook in de rest van het systeem de rek er uit.'

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in NRC-Handelsblad.

Kempiaan Tekening: Karel Mauer

De subgroep Avifauna coördineert alle tellingen, inventarisaties en overige onderzoeken, die binnen de VWG het Gooi en omstreken worden uitgevoerd. Eenieder die aan dergelijke activiteiten deelneemt of (wellicht) zou willen deelnemen, is dan ook bij alle Avifauna-vergaderingen en bijeenkomsten van harte welkom.

H. Weenen

De activiteiten van de Subgroep Avifauna zijn zeer veelzijdig

In principe wordt tweemaal per jaar een Avifaunavergadering georganiseerd, en wel in januari en september, waarin teruggeblikt wordt op de activiteiten van het afgelopen jaar, en plannen gemaakt worden voor komende onderzoeksactiviteiten. Bovendien organiseert de subgroep Avifauna de maandelijkse werkcontactavonden, die in principe elke tweede dinsdag van de maand gehouden worden. Tijdens deze bijeenkomsten wordt vaak een korte lezing, inleiding of demonstratie gehouden, en worden gegevens verwerkt, bijvoorbeeld van de waarnemingskaartjes. Coördinator van de subgroep is Guus Proost.

Vergadering van de Subgroep Avifauna op 14.1.1997.

Het was de eerste VWG-vergadering van het nieuwe jaar (jubileumjaar!), die dan ook feestelijk werd geopend met nieuwjaarswensen en appelgebak met slagroom, gebakken door Joke van Velsen. Het belangrijkste onderdeel van de halfjaarlijkse vergadering is zoals altijd de bespreking van de afgelopen periode en voorbespreking van de geplande activiteiten.

De subgroep Avifauna kent de volgende werkgroepen:

weidevogelbescherming, Eempoldertellingen, watervogeltellingen, midwintertelling, vogeltrektelling, de vogel van het jaar, ganzentelling, huiszwaluw-, oever- en gierzwaluwtellingen, tuinvogelonderzoek, knobbelzwaaninventarisatie, steenen kerkuilinventarisaties, roofvogelinventarisatie, ringonderzoek aan het Gooimeer (Oud-Naarden) en steltloper-tellingen.

De gegevens zullen zoveel mogelijk door middel van rapporten en verslagen in de Korhaan beschikbaar worden gesteld.

Bovendien zijn enkele mensen bezig met het volledig maken van een computer-databank met gegevens over alle reeds uitgevoerde inventarisaties en tellingen in ons werkgebied, die zich in het archief bevinden.

In 1997 is één belangrijke nieuwe activiteit gepland, namelijk een broedvogelinventarisatie van de Gooimeerkust tussen de haven van Huizen en de Hollandse Brug. Dit is een zeer groot gebied, en de medewerking van zoveel mogelijk ervaren en onervaren inventarisatoren wordt hiervoor dan ook gevraagd. Meer algemeen worden voor de volgende activiteiten deelnemers gevraagd:

- Gooimeerkust broedvogelinventarisatie (coördinatie: Marc van Houten, Dick Jonkers)
- huiszwaluwtellingen (coördinatie: Dick Jonkers)
- gierzwaluwtellingen (coördinatie: Dick Jonkers)
- tuinvogelonderzoek (coördinatie: Dick Jonkers)
- knobbelzwaantellingen (coördinatie: Frank van de Weijer)
- steltloper-tellingen (nog geen coördinator)
- knotten van wilgen ten behoeve van steenuilen (nog geen coördinator)

Geïnteresseerden kunnen zich bij genoemde coördinatoren of bij Guus Proost aanmelden, of informatie vragen. Ook voor de andere genoemde activiteiten kan men zich aanmelden bij Guus Proost of ondergetekende. Geïnteresseerden kunnen bij Guus Proost of ondergetekende een volledig verslag opvragen. Degenen die op de vergadering aanwezig waren krijgen automatisch een verslag toegestuurd.

De volgende halfjaarlijkse Avifaunavergadering is gepland voor 9 september 1997, om 20.00 uur in Kasteel Groeneveld.

Vogelboek bestellen blijft mogelijk

Ons speciale boek *Vogels kijken in Gooi en Vechtstreek*, waarover we in vorige Korhaan uitgebreid gepubliceerd hebben, is nog altijd volop verkrijgbaar. Het boek kost f. 19,50 en is te verkrijgen bij bestuursleden en tijdens ledenavonden van de vogelwerkgroep.

Het boek is ook te koop bij enkele boekhandels in de regio, te weten: Boekhandel Voorhoeve Dietrich & Rozenbeek te Hilversum, Vroom & Dreesmann te Hilversum, Boekhandel De Groot te Huizen, Boekhandel Den Boer te Baarn, Kantoorboekhandel 't Spui te Bunschoten, Bloemenmagazijn Joop van de Zande in de Hilversumse Meent, het informatiecentrum van Kasteel Groeneveld, de VVV's in de regio en in de winkel van Vogelbescherming Nederland te Zeist.

Het boek kan ook worden besteld door f 25,50 (dit is inclusief de verzendkosten) over te maken naar postgiro 2529179 ten name van de penningmeester van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken te Weesp, onder vermelding van "Vogels kijken".

Denk daarbij er aan, hoe u het ook aanschaft: u koopt niet alleen een mooi en nuttig boek, u steunt op deze manier ook weer uw vogelwerkgroep. Want uiteraard hopen wij door de verkoop van dit boek ook wat geld te verdienen voor de clubkas.

Bel zo nodig voor meer informatie Rob Kole (033-2982303) of Dick Jonkers (035-5260456). De namen van alle bestuursleden (die dus als verkoopadressen functioneren) staan achterin de Korhaan.

Actie moet natuur Utrecht beschermen

Natuurbeschermers, politie en recreatieschappen zetten samen met Staatsbosbeheer dit jaar een offensief in om de natuurgebieden in het westelijk deel van de provincie Utrecht (o.a. de Loosdrechtse plassen) beter te beschermen. In het project Zwarte Stern werken de partijen nauw samen om het toezicht op de kwetsbare terreinen te verscherpen.

In de maanden april-mei en september-oktober zullen politie, jachtopzieners en boswachters met name extra alert zijn op het storten van afval, geluidsoverlast, weghalen van beschermde plantensoorten, crossen, gebruik van bestrijdingsmiddelen en het illegaal vangen van vogels en vis.

De waardevolle delen van het gebied bestaan uit tuinbouwgronden, klei-, veen- en weidegebieden, landgoederen en wateren. Daarnaast zijn er in West-Utrecht veel terreinen die vallen onder de Natuurbeschermingswet vanwege hun bijzondere flora en fauna.

Staatsbosbeheer, het Utrechtse Landschap en de Vereniging Natuurmonumenten bezitten in de regio verschillende kwetsbare natuurgebieden. Project Zwarte Stern is een vervolg op de succesvolle actie Nachtzwaluw, die vorig jaar in het oostelijk deel van de provincie Utrecht werd gehouden.

[Bron: ANP]

Hulp voor de duiven op de Dam

Sinds enkele weken wordt de verkoop van duivenvoer op de Amsterdamse Dam weer in goede banen geleid. Na een geslaagde proef vorig jaar gaan daklozen er duivenvoer verkopen. Dat is beter voor de daklozen, voor de toeristen en... voor de duiven.

Vorig jaar besloot de politie daklozen in te zetten bij de verkoop van voer om illegale verkopers te verdrijven. Over die laatste groep kwamen regelmatig klachten binnen, vooral over de agressieve verkooptechniek. De politie strooide met bonnen, maar de verkopers waren niet te verjagen. De legale verkopers zijn herkenbaar aan gele hesjes met opdruk. Ze mogen de helft houden van de ene piek die een portie

kost. Politie, stichting en gemeente willen met het project ook daklozen hun eigen bad, bed en brood laten verdienen. Bovendien kunnen ze het publiek waarschuwen tegen zakkenrollers en toeristen de weg wijzen. [Bron: ANP]

Houtduif

Programma

Donderdag 24 april: Algemene ledenvergadering in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur. De agenda vindt u elders in deze Korhaan. Na de pauze zal Carla Holzenspies, lid van onze VWG, verslag doen van een vogelreis naar Bonaire. De reis vond plaats in november j.l., de vogeltrektijd. Onder andere werd het Washington National Park bezocht. Er zijn veel pelikanen en flamingo's, in elke tuin zijn kolibri's te zien.

Zaterdag 3 mei: Ochtend-wandelexcursie Laegieskamp - Koeienbad o.l.v. Johan van Galen Last en Bertus v.d. Brink. Vertrek om 6.30 uur vanaf de Verlengde Fortlaan in Naarden. Stevige waterdichte schoenen of laarzen aanbevolen. De wandeling duurt plm. vijf uur. Brood en drinken meenemen.

Zondag 4 mei: Openbare excursie: Vroege vogelwandeling met de boswachter rondom Kasteel Groeneveld o.l.v. boswachter Huub Berger en excursieleiders van de VWG. Vertrek om 5.30 uur. Neem familie en vrienden mee.

Zaterdag 24 en zondag 25 mei: Open dagen van de VWG bij het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten op het landgoed Boekesteijn in 's-Graveland, van 10.00 tot 16.00 uur. Het doel is om de vogelwerkgroep in brede kring bekend te maken en nieuwe leden te werven. In dit weekend organiseren we allerlei activiteiten waar iedereen welkom bij is: excursies, nestkastjes timmeren, schminken en braakballen pluizen voor kinderen, een quiz, een tentoonstelling, enzovoort, enzovoort. Nodig vrienden, kennissen en burens vast uit. (Zie artikel elders in deze Korhaan).

Zondag 1 juni: Jubileumexcursie: vaar- en wandelexcursie naar en op de Dode Hond, dat is een van de eilandjes in het Gooimeer dat gewoonlijk niet toegankelijk is. De vaart per boeier heen (en terug) duurt 45 minuten. We blijven anderhalf uur op het eiland; uit en thuis dus in drie uur. Vertrek: buitenzijde van de aanloophaven in Huizen (bij het ophaalbruggetje). Er zijn drie afvaarten: 7.00 uur, 8.30 uur en 10.00 uur. Bij veel aanmeldingen is nog een vierde afvaart mogelijk. Met iedere vaart kunnen maximaal 20 mensen mee. Zorg ervoor dat u tegen muggen en teken gewapend bent: muggenolie, laarzen en bedekkende kleding. Excursieleiders zijn Bertus v.d. Brink, Anco Driessen, Nico Dwars, Dick Jonkers, Fred van Klaveren, Nico Klippel, Wim Leclercq en Adri Vermeule. (Zie artikel elders in deze Korhaan). De kosten ad f 15,- moeten uiterlijk 1 mei 1997 zijn overgeschreven op postrekening nr. 25 29 179 t.n.v. Penningmeester van de VWG Het Gooi e.o. te Weesp. Wilt u er s.v.p. rekening mee houden dat de overschrijving een week kan duren. Eveneens voor 1 mei moet u zich schriftelijk aanmelden bij Joke van Velsen, Dotterbloemlaan 39, 3742 ED Baarn. Vergeet niet daarbij te vermelden uw naam, volledig adres, telefoonnummer en de afvaarttijd van uw voorkeur. Als u op een andere tijd wordt geplaatst dan krijgt u daarvan schriftelijk bericht. Tijdens de lezingavonden en de werkcontactavonden kunt u zich ook aanmelden.

Donderdag 19 juni: Vaarexcursie Naardermeer o.l.v. Johan van Galen Last. We varen plm drie uur. Zorg er voor dat u tegen de muggen bent gewapend. De kosten ad f 12,50 moeten uiterlijk 19 mei 1997 zijn overgeschreven op postrekening 25 29 179 ten name van Penningmeester van de VWG Het Gooi e.o. te Weesp. Eveneens voor 19 mei moet u zich schriftelijk aanmelden bij Joke van Velsen, Dotterbloemlaan 39, 3742 ED Baarn. Vergeet niet daarbij te vermelden uw naam, volledig adres en telefoonnummer. Afvaart vanaf De Visserij aan de Meerkade om 19.00 uur precies.

Woensdag 27 augustus: Avondexcursie naar Zuid-Flevoland, ten oosten van de Stichtse Brug, o.l.v. Bertus v.d. Brink. Vertrek 19.00 uur. Verzamelen om 18.30 aan het Oosterspoorplein te Hilversum (achterkant Centraal Station).

Zaterdag 30 augustus: Dagexcursie naar de duinen van Six, ten noorden van Egmond aan Zee, onder leiding van Cees Scharringa.

Vertrek om 6.30 uur vanaf het Oosterspoorplein (achterkant station) in Hilversum.

Meenemen: brood en drinken en eventueel zwemkleding want na afloop kunnen we in het tropisch zwembad aldaar nog een lekkere duik nemen. Stevige wandelschoenen zijn noodzakelijk.

Zondag 7 september: Ochtend-wandelexcursie bij de Stichtse Brug, onder leiding van Rob van Maanen. Vertrek om 7.30 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum.

Dinsdag 9 september: Avifauna-vergadering. Nadere bijzonderheden elders in deze Korhaan.

Zaterdag 20 september: Ochtend-wandelexcursie Naarderbos en omgeving onder leiding van Guus Proost. Vertrek om 8.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Vrijdag 3 tot en met zondag 5 oktober: Najaarsweekend Terschelling. Ook dit weekend heeft vanwege het 30-jarig bestaan van de VWG een speciaal karakter. De kosten ad f 150,- moeten uiterlijk 1 september 1997 zijn bijgeschreven op postrekening nr. 25 29 179 t.n.v. de penningmeester van de VWG Het Gooi en Omstreken te Weesp. Schriftelijk aanmelden bij Joke van Velsen eveneens voor 1 september met opgave van naam, adres en telefoonnummer.

Zaterdag 25 oktober: Veertiende Noordhollandse Vogeldag, samen met de Noordhollandse vogelwerkgroepen in de Bethlehemkerk, Loosrechtseweg 263 te Hilversum. Vanwege ons jubileumjaar organiseert onze VWG deze keer dit evenement.

Zondag 9 november: Ochtend-wandelexcursie Loenderveense plassen onder leiding van Jan van Bergeijk. Vertrek om 8.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Zaterdag 22 november: Ochtend-wandelexcursie Corversbos en Gooilust. Vertrek om 8.30 vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

DEELNEMERS AAN DE EXCURSIES WORDT DRINGEND VERZOCHT OM BIJ ALLE EXCURSIES VOOR DE AANGEGEVEN TIJD AANWEZIG TE ZIJN, ZODAT OP TIJD VERTROKKEN KAN WORDEN.

BIJ AFMELDING TOT EEN WEEK VAN TEVOREN BIJ WEEKENDS EN EXCURSIES WAARVOOR BETAALD MOET WORDEN, WORDT f 25,- ADMINISTRATIEKOSTEN IN REKENING GEBRACHT. ALS U LATER AFMELDT WORDT MAXIMAAL 50 PROCENT TERUGBETAALD.

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Linda Willemstein

Genoemde artikelen zijn slechts een selectie en vormen niet de complete inhoudsopgave.

Apus, uitgave van Stichting Gierzwaluwenwerkgroep Nederland, jrg 3 no 1, december 1996: Slecht weer en gierzwaluwen.

Argus, Kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 9 no 1, februari 1997.

Ficedula, Tijdschrift van Twentse VWG, jrg 25 no 4, december 1996.

Fitis, VWG Zuid-Kennemerland, jrg 32 no 4, 1996: Vogelwaarnemingen in Zuid-Kennemerland 1 sept.- 1 dec.

De Graspieper, Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN), jrg 16 no 4, februari 1997: Themanummer 'dwergster'

IJsselmeerberichten, vereniging tot behoud van het IJsselmeer, no 4 december 1996.

Idem, no 2 juni 1996.

De Grutter, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, jrg 21 no 1, februari 1997: Broedvogels in de Zaanstreek 1996.

De Kleine Ratelaar, IVN Gooi e.o., jrg 19 no 1, februari 1997.

Knipeelkrant, Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 20, januari 1997.

De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jrg 40 no 1, februari 1997.

Mens en Natuur, IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, jrg 48 no 1, lente 1997.

De Mourik, vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen, jrg 23 no 1, 1997.

Idem, jrg 22 no 3, 1996.

Limosa, orgaan van de ornitologische unie en SOVON, jrg 69 no 4, januari 1997: Heeft zwarte stem toekomst in Nederland? - Broedsucces koolmees en bonte vliegenvanger - Lepelaars op nazomer pleisterplaatsen.

Natuurbehoud, Vereniging Natuurmonumenten, jrg 28 no 1, februari 1997.

Natuur en Milieu, Stichting Natuur en Milieu, jrg 21 no 3, februari 1997.

Idem, jrg 21 no 2, februari 1997.

NatuurNabij, IVN Eemland, jrg 25 no 1, maart 1997.

NME Magazine, Stichting Regionaal Natuur- en Milieu-Educatie centrum voor het Gooi en omstreken.

Noordhollands Landschap, Stichting Het Noordhollands Landschap, jrg 24 no 1, 1997: Nieuwe natuur ontdekt door lepelaars.

De Steenloper, Vogelwerkgroep Den Helder, jrg 15 no 77, februari 1997.

De Takkeling, Werkgroep Roofvogels Nederland, jrg 5 no 1, 1997: Grauwe kiekendieven in Nederland 1996 - Roofvogelvervolg in Nederland in 1996 - Broedresultaten van roofvogels in Nederland in 1996.

De Tringlaan, Vogelwerkgroep Schagen e.o., jrg 20 no 1, februari 1997.

Vanellus, Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, jrg 50 no 1, 1997.

Van Nature, Nieuws van Vereniging Natuurmonumenten, jrg 7 no 2, februari 1997.

Idem, jrg 7 no 1, januari 1997.

Het Vogeljaar, Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming, jrg 44 no 6, 1996: Zeevogels van de Schotse eilanden - Roofvogels als wintergasten in de Flevopolders.

MUTATIES LEDENBESTAND

Nieuwe leden:

Beker G.D.
Beker-Klein Mw. W.E.
Boerhout J.W.
Bouwman U.C.
Buitenhuis D.
Busse J.
Busse, Mevr.
Camfferman Mw. L.
Cohen W.E.
Endtz O.
Fine L.H.
Huisman R.
Klomps M.J.
Marmelstein J.Ph.W.
Oort Mevr. v.
Overmars G.
Pels T.
Sytsma-Laanen Mevr.M.
Tuyntman R.
Vollers J.L.

Grasmeent 48 Hsgen.	1218 AC Hilversum	035-6913757
Stadhouderskade 94 Anne Franklaan 23	1073 AF Amsterdam	020-6627982
Leeuwenlaan 3	1403 AK Bussum	035-6936753
P.Potterlaan 12 Hsgen.	1243 KA 's-Graveland	035-6560349
v.Brakellaan 95 Bezaan 8	1213 EX Hilversum	035-6218764
P.C.v.d.Brinkweg Gabriëlgaarde 69	1215 PG Hilversum	035-6217965
Wandelmeent 10 Krachtighuizenw. 46 C33	1276 JK Huizen	035-5252128
Dieze 58 Kickenstein 57	1251 PW Laren	035-5317686
Boternesserstr. 26 P.de Hooghlaan 3	1241 AL Kortenhoef	035-6560946
Rossinilaan 10 Hilvertsweg 268	1218 CM Hilversum	035-6919710
v.d.Helstlaan 2	3881 PD Putten	0341-492338
	1273 PX Huizen	Hsgen.
	3632 WL Loenen	Hsgen.
	1382 EB Weesp	
	1394 GJ Ned.den Berg	0294-253371
	1271 CBHilversum	035-6210494
	1214 JP Hilversum	035-6233231
	1412 HK Naarden	035-6948846

Bedankt:

A. de Graaf
J. de Koning
Mevr. J.Lely
Mevr. M.Papenburg
Mevr.A.Speelberg

Havelte
Eemnes
Muidenberg
Baarn
Amsterdam

*Kleine alk
Tekening: Bram Rijkse*

Ledenwerfactie blijft succesvol

De speciale ledenwerfactie ter gelegenheid van ons dertig-jarig bestaan is nu al een succes. Opnieuw 20 nieuwe leden voor de vogelwerkgroep er bij, zoals uit bijgaande mutaties te lezen valt. We zijn hard op weg naar de 700 leden. Hopelijk gaat u allen door net het aansporen van

vrienden en bekenden om zich bij ons aan te sluiten. Nieuwe leden kunt u opgeven bij mevrouw B. Dwars, telefoon 035-6850627. Zij ontvangen dan het kennismakingspakket en een acceptgirokaart. Het lidmaatschapsgeld is 20 gulden per jaar.

Denk ook eens aan de mogelijkheid huisgenoten lid te maken. Dit kost f. 7,50 per jaar (minimaal, meer mag). Huisgenootleden hebben dezelfde rechten als andere leden, alleen ontvangen zij geen apart exemplaar van De Korhaan thuis.

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (1)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Dodaars	4	1996-12-23	Smal Weesp (017), Weesp	A.T.Bijl
Dodaars	1	1997-01-28	's-Gravelandse Vaart, 's-Graveland	P.Schut
Roodhalsfuut	1	1997-01-14	Grote Melm, Soester Eempolder	Broeckman, de Gier
Roerdomp	1	1996-12-26	Wolfskamer, Huizen	D.Jonkers,M.de Graaf
Roerdomp	1	1997-01-17	Eempolder Gemaal	F.Leurs
Kleine Zilverreiger	2	1996-10-14	Hilversumse Bovenmeent, Hilversum	F.C.Jager
Ooievaar	1	1996-09-11	Schoonerwoerd	W.vd Bedum, C.Rosier
Ooievaar	1	1996-09-21	Zanderij bij de Snip, Hilversum	E.Klomp, P.Ubbink
Lepelaar	5	1996-11-07	Aetsveld (017), Weesp	A.T.Bijl
Lepelaar	2	1997-01-14	Aetsveld, (017), Weesp	A.T.Bijl
Kleine Zwaan	3	1996-10-27	Kust bij Pier, Huizen	A.C.Driessen
Kleine Zwaan	64	1996-10-30	Gooimeer voor Grenspad	R.Th.Huizenga
Kleine Zwaan	28	1996-12-28	Siriusstraat, Hilversum	P.v.d.Poel
Kleine Zwaan	300	1997-01-05	Eempolder langs Maatsweg, Eemnes	A.C.Driessen
Kolgans	70	1996-10-23	Oostermeent, Blaricum	A.C.Driessen
Grauwe Gans	418	1996-09-01	Keverdijkse Overscheense Polder, Naarden	D.Jonkers,M.de Graaf
Grauwe Gans	500	1996-11-16	Noordpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Roodhalsgans	1	1997-01-11	Stichtseweg, Blaricum	A.C.Driessen e.a.
Nijlgans	30	1996-09-01	Eilandje west v.eiland Dode Hond	R.Th.Huizenga
Nijlgans	11	1997-01-13	Heintjes Rak, Dammerkade/Dammerweg	L.& J. Hartog
Nijlgans	19	1997-01-13	Horstermeerpolder N.Z. tegen Ringdijk	L.& J. Hartog
Krakeend	40	1996-11-24	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Wintertaling	14	1997-01-01	Gooiergracht R.W.Z., Blaricum	D.Jonkers,M.de Graaf
Tafeleend	20	1997-01-14	Grote Melm, Soester Eempolder	Broeckman, de Gier
Toppereend	4	1997-01-14	Grote Melm, Soester Eempolder	R.Broeckman
Nonnetje	4	1996-12-15	Laarder Wasmeer, Laren	D.Jonkers,M.de Graaf
Nonnetje	10	1997-01-25	Eem, Eemdijk, Eembrugge	Rooy,Leurs,Poelgeest
Grote Zaagbek	3	1996-12-08	Het Googh, Ankeveen	M.Matthijssen+Echtg.
Grote Zaagbek	115	1997-01-27	Eem	C.Sjobbema,H.Sevink
Wespendief	1	1996-09-21	De Snip, Hilversum	D.Jonkers e.a.
Blauwe Kiekendief	1	1996-09-30	Hilversumse Bovenmeent, Hilversum	F.C.Jager
Blauwe Kiekendief	2	1997-01-25	Weiland tussen Eem en Baarn	C.Sjobbema, H.Sevink
Havik	1	1996-10-04	Naarden Vesting, Fort Ronduit	A.M. van der Poel
Ruigpootbuizerd	1	1997-01-11	Maatpolder,Eempolder bij Schuilhut	R.P.,D.B.,HdR., F.L.
Visarend	1	1996-09-18	Laarder Wasmeer	N.J.Dwars
Visarend	1	1996-10-19	Huizermaat, Boven Woning Klaver nr.1	B.vd Brink,D.v.Kleef
Boomvalk	1	1996-09-21	De Snip, Hilversum	D.Jonkers
Slechtvalk	1	1996-09-07	Gooimeer bij Oud Naarden	D.Jonkers
Waterral	1	1996-09-07	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers, Poelgeest
Meerkoet	1500	1997-01-14	Soester Eempolder	R.Broeckman
Goudplevier	2	1996-09-23	Weiland Hilversumse Meent	F.C.Jager
Goudplevier	12	1996-10-20	Noordpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Kleine Strandloper	1	1996-10-13	Hilversumse Bovenmeent, Hilversum	D.Jonkers,M.de Graaf
Watersnip	7	1996-09-28	Bussummerheide nabij Randweg	I.G.Jeltes
Watersnip	54	1996-10-02	Bovenmeent, Hilversum	N.J.Dwars
Watersnip	60	1996-11-16	Noordpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Watersnip	1	1997-01-01	Gooiergracht Noord, Blaricum	D.Jonkers,M de Graaf
Houtsnip	2	1996-11-13	Blaricummer Heide	E.Frater Smid
Wulp	43	1996-12-22	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Wulp	1	1997-01-22	Eemdijk, Bikkerspolder	Buitenhuis,Poelgeest

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (2)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Groenpootruiter	1	1996-09-07	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers e.a.
Witgatje	1	1997-01-01	Gooiergracht R.W.Z., Blaricum	D.Jonkers,M.de Graaf
Grote Mantelmeeuw	40	1996-09-16	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Bosuil	1	1996-11-16	Alg.Begraafplaats Valkeveen, Naarden	D.Jonkers
Velduil	1	1997-01-14	Overgang A1 naar A27, Eemnes	J.L.Bos, M.de Graaf
IJsvogel	1	1996-11-08	Begin Haven van Huizen (056)	R.Th.Huizenga
Groene Specht	1	1996-09-09	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Groene Specht	1	1996-10-27	Wolfskamer, Huizen	D.Jonkers,M.de Graaf
Groene Specht	1	1997-01-30	Tafelberg, heide	E.Frater Smid
Zwarte Specht	1	1996-10-26	Oud Naarden, Naarden	F.Leurs
Zwarte Specht	1	1996-11-16	Laarder Wasmeer	B.v.d.Brink e.a.
Grote Bonte Specht	7	1996-12-25	Zuiderheide	M.Matthijssen
Kuifleeuwerik	2	1996-12-09	Betuining, Huizen	A.C.Driessen
Waterpieper	4	1996-10-13	Bovenmeent, Hilversum	B.& N. Dwars
Waterpieper	24	1997-01-12	De Kampen,Oostermeent, Blaricum	D.Jonkers
Gele kwikstaart	1	1997-01-12	Amsterdam Rijnkanaal t.h.v. Weesp	P.Schut
Grote Gele Kwikstaart	1	1996-10-26	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Grote Gele Kwikstaart	1	1997-01-02	Laarder Wasmeer	P.v.d.Poel
Witte Kwikstaart	1	1997-01-23	Station, Naarden-Bussum	B.van Poelgeest
Pestvogel	19	1997-01-01	Stroeslaan t.o.nr.111, Hilversum	H.G. de Rooij
Paapje	1	1996-10-13	Bovenmeent, Hilversum	B.& N. Dwars
Roodborsttapuit	2	1996-10-08	Zuiderheide bij het Bluk	J.W.le Clercq
Koperwiek	150	1996-12-25	Zuiderheide	M.Matthijssen
Koperwiek	9	1996-12-26	Tafelberg heide	R.& A. de Graaf-Kok
Tjiftjaf	1	1996-10-13	Bijvanck Oost bij A27, Blaricum	D.Jonkers,M.de Graaf
Goudhaantje	19	1996-12-25	Zuiderheide	M.Matthijssen
Vuurgoudhaantje	1	1996-09-14	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers e.a.
Vuurgoudhaantje	1	1997-01-11	Bergsepad, Ankeveen	A.& S. Visser
Baardmannetje	6	1996-11-15	Voor Uitkijkpunt Magdaleen	T.Th.Huizenga
Staartmees	12	1996-09-23	Paadje, Laren	G.Bieshaar
Kuifmees	7	1996-12-25	Zuiderheide	M.Matthijssen
Buidelmees	3	1996-09-07	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers, Poelgeest
Klapekster	1	1996-10-08	Zuiderheide bij het Bluk	J.W.le Clercq
Klapekster	1	1996-11-17	Laarder Wasmeer	D.v.Kleef,B.vd Brink
Klapekster	1	1996-12-14	Zuiderheide	P.v.d.Poel
Klapekster	1	1997-01-12	Naardermeer	G.Mijnhout,H.de Rooy
Bonte Kraai	6	1996-12-20	Oostermeent, Blaricum	A.C.Driessen
Huisemus	230	1996-10-01	Egelshoek, Kanaaldijk	N.J.Dwars
Ringmus	62	1996-11-24	Vettedijkje, Oostermeent, Blaricum	D.Jonkers,M.de Graaf
Keep	1	1996-12-29	Verlegde Engweg 3, Laren / Zuiderheide	F.H.W.Brouwer
Keep	6	1997-01-18	Tuin Steenakker, Blaricum	E.Frater Smid
Putter	20	1996-09-10	Groenhoven	F.& A. v.Klaveren
Putter	52	1996-10-13	Bovenmeent, Hilversum	B.& N. Dwars
Kneu	80	1996-12-08	Noordewierln. Barbara & Claudiagaarde	I.G.Jeltes
Barmsijs	10	1996-12-15	Koggewagen, Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Barmsijs	4	1997-01-26	v.Wulffenlaan, Laren	P.v.d.Poel
Goudvink	4	1996-09-11	Boslaan, Blaricum	F.Leurs
Goudvink	1	1996-12-04	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Appelvink	1	1996-09-14	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers, F.Leurs
Appelvink	2	1997-01-17	Valse Bosje, Eemnes	D.Jonkers

KORHAAN

-RONALD SINGO-

IK WEET NOG GOED DAT HIER VIJFENTACHTIG JAAR GELEDEN DEN ASCHGRAUWE KIEKENDIEF NOG BROEDDE!

ZO.

PIEP
KRAK
KRAK
PIEP

TUSSEN HET RUISCHEND GRAAN STONDEN TOEN NOG KORENBLOEMEN EN DEN SCHRIEK RIEP DEN GANSCHEN ZOMERNACHT!

IK WORD DEPRESSIEF VAN DIE OPA VAN JOU! WAAROM MOEST-IE NOU ZO NODIG MEE ?!

ACH!

Hij is vandaag jarig en omdat-ie **HONDERD** is geworden vond-ie een excursie een passend cadeau! Bovendien wou het bejaardenhuis 's een dagje van zijn geklets verlost zijn!

LOOP TOCH NIET ZO RAP JONGE REKELS!

PIEP
KRAK

AHA.

...VROEGER KON JE NOG GENIETEN VAN DEN WOESTE GRONDEN EN...

Kijk eens opa! Een roodmuis! Die is nieuw in Nederland!

Kijken en niet lullen!

Mooi hè?

TJE WIET TJE WIETJOE!

GRUTTO! GRUTTO!

KRAK
PIEP
KRAK
PIEP

Kijk opa! Een buidelmees! Ook een nieuwkomer!

WEL VERHIP! DAT IS DAN EEN NIEUWE SOORT VOOR MIJ, JONGELUI!

Mooi! Dat wordt trakteren, oude-van-dagen!!

TSJIEEUW!

* TRADITIE ONDER VOGELAARS.

KROK
KROK

EEN RAAF!

GAAF!! WEER EEN NIEUWE SOORT, OPA ?!

DEN RAAF HEB IK IN 1903 NOG GEZIEN, JONGE BLAAG! EN NOEM MIJ GEEN OPA!

SNOTNEUS!

NOU MOE!! JE HEBT ZEKER GEEN ZIN OM TE TRAKTEREN HÈ ??? OUWE VREK!!

HÉ AREND-JAN VAN GENT, OPA HEEFT JE TWEE NIEUWE VOGELSOORTEN BEZORGD! IN EEN KLAP! DAT WORDT TRAKTEREN!

HAHA!

BRUTALE VLERK!

© Singo 1992

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Postadres VWG: VWG Het Gooi e.o., Postbus 1028, 1200BA Hilversum
Postrekening 2529179 t.n.v. Penningmeester VWG Het Gooi e.o.

Het Vogelwerkgroep Bestuur:

Voorzitter:	: R.A.Kole	Torenvalk 22	3752 SK Bunschoten	033-2982303
Sekretaris	: B.den Hoed	Kronenburgerdwarstr.3	1271 PR Huizen	035-5261962
Penningmeester	: L.Mudde	Slauerhoffstraat 6	1382 RR Weesp	0294-411683
SG Algemene Zaken	: L.J.Dwars-Van Achterbergh	Postbus 1493	1200 BL Hilversum	035-6850627
SG Avifauna	: G.M.L.Proost	Oostergo 15	1274 JS Huizen	035-5251661
SG Nestkasten	: D.A.Jonkers	Koggewagen 3	1261 KA Blaricum	035-5260456
SG Vogelcursus	: P.van der Poel	Siriusstraat 25	1223 AC Hilversum	035-6831592
SG Excursies	: J.J.M.van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baarn	035-5418804
SG Communicatie	: P.Schut	Rietmeent 98	1218 AZ Hilversum	035-6936811
SG Natuurbescherming	: Vacant			

Nuttige Adressen:

Aanmelding Vogelcursus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Eempolderellingen	: R. van Veen	Hollaan 17	1241 VP Kortenhoef	035-6563642
Jubileumcommissie/Lezingen	: S.L. Visser	Koningsvaren 87	1391 AG Abcoude	0294-283545
Promotie en Verkoop	: P. Keuning	Stam 26	1275 CJ Huizen	035-5268281
Roofvogelstudiegroep	: C. Sjobbema	Nieuwstraat 8	3743 BL Baarn	035-5420215
Vogelasiel Het Gooi	: F.F. van de Woord	Burg. J. Visserlaan 1	1411 BR Naarden	035-6945658
Vogelringstation Het Gooi	: B. van Poelgeest	Binnenhof 517	1412 LA Naarden	035-6940996
Weidevogelbescherming Eempolders	: M. van Houten	Dovenetelhof 26	3742 EH Baarn	035-5415603
Weidevogelbescherming Vechtstreek	: A.M. van der Poel	Bührmannlaan 54	1381 GM Weesp	0294-431308
Wintervoeding Gooi en Vechtland	: J.F. Kuijer	Krekmeent 21	1218 EA Hilversum	035-6934871

Waarnemingskaartjes kunnen bij alle bestuursleden worden ingeleverd. Na overleg kunnen eveneens bij alle bestuursleden nieuwe kaartjes worden verkregen.

Voor ongelukken en/of problemen, welke ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep, is de vereniging op geen enkele wijze verantwoordelijk te stellen.

Contributie: Voor leden f. 20,- (minimaal), huisgenootleden f. 7,50 (minimaal).
Bij voorkeur betalen aan het begin van het kalenderjaar met de van ons ontvangen acceptgirokaart.

Opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november van elk kalenderjaar.

In verband met de afsluiting der boeken door de penningmeester dienen declaraties voor gemaakte kosten vóór 1 december bij de coördinator van de betreffende subgroep te worden ingediend.

"De Korhaan"
Uitgave Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

port betaald
Hilversum